

כא

פרשת שקלים

ולמעלה תפקד (במדבר ג' ט"ו) א"ל וכי יכול אני לחזור בחצרותיהן, ובפתחיהן, למספור כל אחר ואחר, א"ל הקב"ה מספרם כמספר (קעת) לגיון שלי, (קעט) א"ר ברכיה הבהן ב"ב אלף מלאכים ידרו ביום מתן תורה, במחנה לוייה, שהן ב"ב אלף, א"ר יהודה הלוי ב"ד שלום, א"ל הקב"ה למשה (קפ) מנה אתה שלי, ואני שלך, מלמד שהיה הולך על פתחי הגוויים, ומקרמת השבינה ואומרת לו חמשה חינוקות באהל זה, ועשר באהל זה, הה"ד ויפקוד אותם משה על פי ה' (שם שם י"ו) בשם שאמר לו הקב"ה].

חסלת פרשת שקלים.

הערות ותקונים.

סס, יש הוספת דברים, אמר ר' שמעון בן לוי עם שמונה נכנסה לפתח וזרים כו'. (קעת) לגיון שלי, נתחומא חסר מן ח"ל הקב"ה עד ח"ל הקב"ה אחת עושה את שכן ואני עושה את שלי, ועפ"י הפסיקתא יסד הפייטן צינור לפי שקלים צפויט לומן נשמועו, יקר שלישי (צט לוי) נתוכס לא הופקד כי לגיון מלך לנדו נפקד, רשום מנצט להפקד נמשמרת הקודש, ונצלו ופקדיו נמיס מנן חודש. (קעט) א"ר נרנ"י הכהן, עיין נפסקא דהחודש השלישי ותמונא דרוש ר' נרנ"י על הכתוב דכנ אלהים רצונים אלפי שנה ועיין פסיקתא רנתי ככ"א סימן ז'. עשרים ושנים אלף של מלאכי השרת ידרו עם הקב"ה על הר סיני כו' ע"ז. (קפ) מנה אתה שלי ואני שלך, נתחומא סס, ח"ל הקב"ה אחת עושה את שכן, ואני עושה את שלי.

פ ס ק א ג.

פרשה זכור.

(א) זכור את אשר עשה לך עמלק (רברים ב"ה י"ז), כתיב לך חכה ופתי יערים (משלי י"ט כ"ה) לך חכה זה עמלק, ופתי יערים זה יתרו, בשעה שבא עמלק להלחם עם ישראל, מה כתיב, ויבא עמלק וילחם עם ישראל בברידים, ששמות י"ז ח' (ג) על ידי שריפו ידיהם מן התורה ומן המצות, שהכתוב אומר, ויקרא

הערות ותקונים.

(א) זכור וגו', היא הקריאה למפטיר פ' זכור שהיא שנת שנייה, לארבע פרשות, ועיין הערה א' לפסקא דשקלים, מה שהערוני נצס. (ב) כתיב לך. מונח צילקוט נצלת רמז רס"ג נצס הפסיקתא נצמאר המחיל הנני עומד, עד פרה כהדן וזלח וגם הסיוס פרה כהדן וזלח וכי' מהפסקא הזאת, עיין הערה נ"ח ונכ"י כרמולי, ונכ"י חקספארד, חסר החלת הפסקא, ומחיל נצמאר שלחריי, חכר עון אונתיו וכי' אונתיו של עזו רשעים היו וכי', ועפ"י דרש הפסיקתא הזה, יסד הפייטן נצי' זכור, לך הכה ופתי העמים, כלל להתייח נדיני עמים, והפרת לתן אותו להחליף מלת הערים, נהעמים, וכוונתו שנתמגר לעם הנצחר, וכוונתו נדרי המפרש סס שנוסד על דרש חז"ל לך חכה זה עמלק ופתי יערים זה יתרו, אך מה שאמר שס כי כן דרשו חז"ל נצמילתא דנצלת, ונתחומא פ' יתרו, טעות הוא ציור, כי אין כל רושם מן הדרש הזה נצמילתא ולא נצתחומא, אך נצאר ראש צילקוט סס, רשום על המאמר שלפני זה, שהוא נצמילתא, חשנ כי נס המאמר הזה נצמילתא מקורו, חלל נצאות חינוגו סס, ורק נפסיקתא דילן נצע מחננתו. (ג) ע"י שריפו ידיהם, נדרש נטריקון, ריפידים רפה ידים, וכי' נצס' נצורות (ס' צ') נסהדקין (ק"ז) פ

ויקרא שם המקום מסה ומריבה (שם שם ו') התחיל הקב"ה צוות, על ריב בני ישראל. ועל נסותם את ה' (שם), (ד) וכן משה צוות ואומר, מה תריבון עמדי, ומה תנסון את ה', (שם י"ז ב'), אמר ר' לוי, (ה) למא היו בני ישראל דומין, לאחד שהיה לו בן, והרכיבו על כתיפו, והיה מוליכו בשוק, והיה הבן רואה דבר של חפץ, ואומר לאביו קח לי זה, והוא לוקח לו, פעם ראשונה, ופעם שנייה, ופעם שלישית, ראה הבן ארס אחד א"ל ראית את אבי, א"ל שומע. אתה דוכב על כתיפי, וכל מה שאתה מבקש אני לוקח לך, ואתה אומר לזה, ראית את אבי, מה עשה אביו, השליכו מעל כתיפו. בא כלב ונשכו. כך כשיצאו ישראל ממצרים, הקיפן הקב"ה בשבעה ענני הבורד. שנ' יסובבנהו יבוננהו (דברים ל"ב י') בקשו מן, נתן להם, שליו, נתן להם, כיון שנתן להם כל צוריהם, התחילו מהדרין ואומרים, היש ה' בקרבנו אם אין, (שמות י"ז ז') אמר להם הקב"ה, הדרתם עלי, חייכם שאני (ו) מרדיו לכם, דרי הכלב בא ונשך אתכם, ואי זה. זה עמלק, שנאמר ויבא עמלק וילחם עם ישראל (שמות י"ז ח'), לכך נאמר זכור את אשר עשה לך עמלק:

(ז) כתיב ויאמר משה אל יהושע (שם שם ט') ולמה אמר ליהושע, מפני שבא (ח) משבטו של יוסף, וכתיב והיה בית יעקב אש, ובית יוסף להבה. וגו' (עובדיה א' י"ח) (ט) תצא להבה מבית יוסף [ותאכל] קש של בית עשו, (י) זה יהושע שהרג לעמלק, שנא' ויחלוש יהושע [את עמלק] (שמות י"ז י"ג). (יא) מחר אנכי נצב, (שם שם ט') מכאן שהצדיקים (יב) מסכימין לצרכי צבור, אנכי (יג) נצב, בתפלה, במר"א ויורד ה' בענן ויתיצב עמו שם (שם שם ל"ד ה'). על ראש, (שם י"ז ט') אני מזכיר (יד) זכות אבות העולם, שנא' כי מראש

הערות ותקונים.

(א) ר"י אומר שרפו ענני מדברי תורה, וכן הוא אומר לא הפנו אבות על צניס מרפין ידים. וכן נזכרת צלח שנינו, ויבא עמלק אחרים אומרים אין רפידים אלא רפין ידים, לפי שרפו ישראל ידיהם מדברי תורה וכו', וכן מוצא בתנחומים פ' צלח, והמאמר שם ויבא עמלק ר"ל בן חסמא אומר וכו' הוא מהמכילתא, ועפ"י הפסיקתא הזאת, יסד הפייטון צינור לפי זכור, תימיוס בעורס צסין רפודים, קפנו ידים רמות צרפידים. (ד) וכן משה, צילקוט חסר עד אומר ר' לוי, חס ע"י שגגת המעתיק, שקצף מן חס ה' הראשון להאחרון. (ה) למה היו צני ישראל דומין, המשל הזה מוצא בשמות רנה סוף פכ"ו, וצנש" (שמות י"ז ה'), ועיין צפדרי"א פמ"ד, שם תמצא משל אחר. (ו) מודיע לכם, כ"ה צילקוט שם. וחולי צ"ל מריע לכם. (ז) כתיב ויאמר משה, מוצא צילקוט צלח רמז רס"ד, צס הפסיקתא. (ח) משבטו של יוסף, צגמרא צנחם צ"ד ע"צ הנה שמענוה צאפרתה זה יהושע דקלתי מאפרים, וכן צמדד צ"ר פנ"ז יהושע משל אפרים וצשמ"ר פמ"ח, יהושע שהוא צא מיוסף. (ט) תנא להנה מצינ יוסף כו', לזה המאמר, כונו חז"ל, צ"צ קצ"ע ע"צ, צאמרס שאין זרעו של עשו נחמר, אלא ציד זרעו של יוסף, שנאמר וצית יוסף להנה. (י) זה יהושע שהרג כו', צילקוט שם, נוספו צנרים רנים, אשר אינס פה. (יא) מחר אנכי נצב, מוצא צילקוט רמז רס"ד, וצנחנז צמכילתא פ' צלח דף ל"ו ע"א צס הפסיקתא. (יב) מסכימין צ"ל משכימין, ונאמר ללכון צילקוט שם, ודרש מן מלת נצב, שהוא לשון עבר והיה לו לומר מחר אחיצנ ומוכח מזה שכבר היה נצב צסכמה. וצנחנז צנצן כוונת הפסיקתא פ' הקודש ומדרש חזית צ"י דומה דודי לנצי, אלהים נצב צעדת אל ר' חגי צס ר' יצחק אומר עמוד אין כתיב אלא נצב מכו נצב איטימוס. המד"א: ונצנצ לי שם על ראש ההר וכתיב והיה ערס יקראו וגו', ופי' המ"כ, מוכן ומצומן שם טרס צואס. (יג) נצב בתפלה, עיין רש"י שות י"ז ט' שכנז, מחר צנע המלחמה אנכי נצב, צ"ל לדעת, אנכי נצב [בתפלה]. (יד) זכות אבות העולם כו', זכות אמהות כו', מזה יופיע לנו אור צסיר, על פני מאמר המכילתא הסחוס, פ' צלח פ"א צ"י ויבא עמלק. ומזה ואחרון יחור, לענין שאמרנו להזכיר מעשה אבות ומעשה אמהות, שנאמר כי מראש צורים אראנו ומנצעות אשורנו" ע"כ. והכוונה על סיפא דקרא, אלו ראש הנצעה, כדרך המדרשים, שדורשים סיפא דקרא, ומצינוס רק הרישא, ומש"ל לענין שאמרנו" כוונתו כי בתחלת המאמר, על

מראש צורים אראנו (במדבר כ"ג ט'), הגבעה (שמות י"ז ט') אני מזכיר וכות אמהות, שנאמ' ומנבעות אשורנו, (במדבר שם) ומשה האלהים בירי (שמות שם) שיש בו (טו) שבעים שמות, אמר יהושע כמה גדולים יש כאן ברור הזה, אהרן וחור ושבעים זקנים, ולא צוה משה אלא לי, (טז) לא על העם ציוני, אלא שראה שנופל בירי, מיד ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק וגו' (שמות י"ז). ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה (שם שם) (יז) מכאן לשלשה שצריכון לירד לפני התיבה, שלית צבור, ושנים מסייעין.

(יח) ויחלוש יהושע, (שם שם י"ג) רבותינו אמרו, הפיר עליהן גורלות (יט) כמד"א וכאשר ימילו חלשים על המנות, ארבעה שמות נקרא לגורל, חלש, פור, גורל, חבל, ובכולם לקו בני עשו. בחלש לקו עמלק, שנ' ויחלוש יהושע (שמות י"ז י"ג) בגורל ובפור, לקו המן, שנאמר הפיל פור הוא הגורל לפני המן, (אסתר ג' ו') בחבל, עתיד ללקות אדום, שנאמר חבלי יולדה יבאו לו, (הושע י"ג י"ג), לכך נאמר ויחלוש יהושע, וכיון ששמע יתרו כל הנסים האלו, שעשה הקב"ה במצרים ובעמלק, מיד בא ותגזיר, לכך נאמר, לך חבה ופתי יערים (משלי י"ט כ"ה), מה שכרו (כ) זכו בניו לישב בלשכת הגזית, ולהמנות עם ישראל, (בא) שנ' יושבי יעבך הרעיתם שמעתים סוכותים המה הקינים וגו' (דה"א ב' נ"ה). כח"ב יושב אור את אשר עשה לך עמלק, (דברים כ"ה י"ז) וכתוב אחד אומר לא תתעב אדומי כי אחיך הוא, (שם כ"ג ח') בא וראה שלא כמדת הקב"ה, מדת בשר ודם, מדת ב"ה, אם עשה לו חבירו (כב) [רעה], אינו זוה מלבו לעולם, אבל

הערות ותקונים.

על הכתוב אנכי נצט על ראש הגבעה, (שמות י"ז ט') דרש במכילתא שם, ראש אלו מעשה אבות, גבעה אלו מעשה אמהות, ואח"כ נפסוק על ראש הגבעה (שם ס' י'). לא רצה להכפיל דבריו, ועיין "לענין שאמרנו", ר"ל על הכתוב על ראש הגבעה, ולזה המאמר כיון רש"י ז"ל (במדבר כ"ג ט') שס"ס "ע"י אבות ואמהות" ונעל שפתי חכמים ס' אות ח' כתב, אבות קרובים נוריס, ואמהות קרובות גזעות. ולא ראה דבר המכילתא שהדרש תסב על ראש גבעה, לא על נוריס וגבעה. (טז) שבעים שמות. שבעים שמות להקצ"ה, חכר גם נמדד נמיר פ' נשא סוף פי"ד, שבעים שקל נשקל הקודש, כנגד שבעים שמות, שיש לו להקצ"ה, ועיין בלתינות דר"ע, שבעים שמות יש לו להקצ"ה, ועיין בצעל הטורים, סדר בהעלותך, מנה השבעים שמות שיש לו להקצ"ה. (טז) לא על העם ציוני, וזלוקט לא על חסם ציוני, והוא הככו. (יז) מכלן לשלשה כו', וכן איתא בנדר"א פומד, ומשה ואהרן וחור, מכלן אחת למד שגלית נצור אסור להחלל, אם אין שם שנים עומדים, ובמכילתא פ' נשאל נפ' ויצא עמלק, ובתנחומא פ' נשאל, הנוסחא מכלן אחרי אין פותחין משלשה בני אדם עונדן לפני התיבה בתענית נצור, וכן מונח ברוקס סימן ר"ג בשם המכילתא, ובתוס' צ"ח פ"ו ע"א ד"ה אוקמינהו, ונדר"א מנילה ריש פ"ק. ובטעות נרשם שם צמס' תענית, כמו שהתעורר שם הרצ צעל קרנן נתחלל אות ד'. וכן מונח במדרכי יומא, בשם פדר"א. ונדר"א ה' תענית סימן תקס"ו הציא הדין הזה, בשם המדרש, ולא ציין מקומו. וכ"ה בש"ע א"ח סימן תקס"ו סעיף ז', ולזה המאמר כיון רש"י צפירושו (שמות י"ז י'). (יח) ויחלש יהושע כו', מונח צילקוט בשלח רמז רס"ה בשם הפסיקתא. (יט) כמד"א וכאשר ימילו חלשים על המנות, אין זה לשון הכתוב, כי אם לשון המשנה (שבת קמ"ח ע"ב) ומעלין חלשים על הקדשים צ"ט אבל לא על המנות ופי' שם נגמרא, (דף קמ"ט ע"ב) מאי משמע דהאי חלשים לישנא דפורא הוא, דכתב חולש על גוים ע"כ, ולפי' יש לתקן שזיל ומעלין חלשים וכו' על המנות. וצילקוט בשלח רמז רס"ה, גם כן הלשון משמש. וכן יש לתקן שם על המנות. בתוס' על המכות. (כ) זכו ציוני לישב בלשכת הגזית, עיין ספרי בהעלותך סימן ע"ח נפ' ויאמר משה לחוצנ, ומכילתא יתרו נפ' וישלח משה את חותנו. ועיין בסנהדרין ק"ד רע"א. ובדף ק"ו ע"א, וסוטה י"א ע"א, ועיין ונדר"א בחדושי אגדות. בסנהדרין דף ק"ד שטרף לישב שני המאמרים מסנהדרין, שלא יהיו כסותרים. ומה יעשה למאמר שלפניו, שצנזל שנתגזיר זכו ציוני לישב בלשכת הגזית. (בא) שנאמר יושבי יעבך הרעיתם שפירש' סנהדרין ק"ד ע"א וסוטה ס', ועיין בספרי בהעלותך ס'. (כב) רעה, הוספתי המלה הזאת, התקרה לפי הענין. כלונצין

אבל רִקְבָּה־הָ אֵינוֹ כֵּן, אֵלָּא הָיָה יִשְׂרָאֵל מְשׁוֹעֲבָדִים בְּמִצְרַיִם, שְׁנָמֹר וַיִּמְרֹדוּ אֹתָהּ
 חַיִּיהֶם בַּעֲבוּרָה קִשָּׁה (שְׁמוֹת א' י"ג) וְכִיּוֹן שִׁינְאוּ סְמִצְרַיִם. בֹּא עֲמַלְק מִזֶּרַע עֵשָׂו
 וַיִּדְשַׁע, וַעֲשֵׂה בָמָה רַעוּת לְיִשְׂרָאֵל, אַעֲפֹכִי אֶמֶר הַקֶּבֶה־הָ, לֹא תִתְעַב אֲדוֹמִי כִי
 אֲחִיךָ הוּא וְגו'. אִ"ר לֹוִי, לָמָּה הִדְרַבְתָּ דוֹמָה, לַמֶּלֶךְ שֶׁעָשָׂה סְעוּדָה, וְהָיָה לוֹ שְׁנֵי
 שְׁנוּאִים וַיִּמָּן אֲחֵהֶם, וְאִמְרִי לְאוֹתָם הַמְסוּבִין, קִבְּלוּ אֶת אֱלֹו שְׁנוּאִי, בִּסְפָר פָּנִים
 יְפוֹת, וְכֵן עָשָׂו, לְאַחֵר שֶׁאֵכְלוּ וְשָׁתוּ, נִמְלֹו (בֵּן) כְּלוּבִין שֶׁל בְּרוֹל, וְהָיָה סוֹתְרִין
 בַּפְּלִמִּין שֶׁל מֶלֶךְ, (כִּד) [אִשֶּׁר לָהֶם הַמֶּלֶךְ] לֹא דִי לָכֵס, שְׁצוּיִתִי עֲלֵהֶם לִכְבֵּר אֲחֵהֶם,
 אֵלָּא אֲתָם מוֹהְרִים בַּפְּלִמִּין שְׁלִי, וְלֹא תִרְעוּ כְּבוֹד שְׁעִישִׁיתִי לָכֵס, הוֹצִיאֵם וְהוֹקִיעֵם,
 וְכֵן בָּנָה זֶה, וְכֵן אֲתָם מוֹצֵא אֲחִיר כָּל הָרַעוּת שֶׁעָשׂוּ מִצְרַיִם וְאִדּוֹם לְיִשְׂרָאֵל, צוּה
 עֲלֵיהֶם לֹא תִתְעַב אֲדוֹמִי, אִמְרִי רִקְבָּה־הָ הוֹקִיעֵם זֶה כְּנֻגַּד זֶה, שֶׁנִּי מִצְרַיִם (כֶּה) לִשְׁמָה
 תִּהְיֶה וְאִדּוֹם לְמִדְבַּר שְׁמָמָה (יֹואֵל ד' י"ט) לִכֵּךְ נִאֲמַר זְכוּר וְגו'.

(כו) יזכר עון אבותיו אל ה' וגו' (תהלים ק"ט י"ד), וכי אבותיו של עשו רשעים היו, והלא צדיקים גמורים היו, אברהם וקנו, (כו) [יצחק] אביו, ואת אומ' יזכר עון אבותיו אל ה', אלא חסא שחטא (כח) על אבותיו, את מצוא יצחק בא מצא (כט) אברהם, יצחק חי (ל) ק"פ שנים, (לא) ואברהם קע"ה שנים, (לב) ר' יודן בשם ר' אייבון, ור' פנחס בשם ר' לוי, (לג) בתוך חמש שנים, (לד) שמנע מתייו של אברהם אבינו, עבר עשו רשעו, שתי עבודות קשות, בא על נערה כארוסה, וזרנג (לה) [את הנפש] הד"ר (לו) ויבא עשו פן השרה והוא עיף

הערות ותקונים.

(בג) כלבוין אל גרול, ענינו קרדומות, ותרונס קרדוס (שס י"ג כ') כולבא, ואליו מזה
צחקא כלפוט (תהלים ע"ד ו'), צחילוף האומיות. (בר) אור להם המלך, הוספת, כי
חסר לפי הענין. (ברה) לגשה תהיה, נ"ל לשמה. (ברז) חכר עון אצותיו, צ"י כרמולי,
ואקספארד, פה הוא החתול פסקא דזכור, כמו שהערתי לעיל הערה ג', וכל הדגרים
אשר צפסיקתא שפנעו עד כה חסרים שם. והדגש הוא מוצא צתחומא פ' תנא, צתאמר
התחיל צור ז"ש חכר עון אצותיו. ומוצא צילקוט תהלים רזא תתחיל צשם התחומא
וצילקוט תנא פון רזא תתחיל צשם העסיקתא, ועיין צפסיקתא רבנא פ' זכור (דפס)
ציעסלויא טימן ד' (ז) צתאמר ד' תתחומא צירצ' זש"ה חכר וכו', דרש על הכתוב הוא דרשה
אחרת, וצגנטון אחר. (בו) יצחק אבינו, כן תקנתי, ונאמר לנכון צ"י כרמולי, אקספארד,
תתחומא, ויקוט תהלים, ועיין צילקוט תנא שם, ותראה שחסר שורה שלמה מן יצחק
תנא עד יצחק צתנא. (בח) על אצותיו, צילקוט תהלים שם, חסרה מלת על צבעות.
(בצ) צתהלים. התחומא אלה הנוסחת אצותיו. (ל) ק"פ ט"ס. צ"י אקספארד, צעטות מהא
וצמנה שנה צ"ל מהא וצמונית שנה. (לא) וצברה קע"ה שנים, צתחומא הני וצברה
לא חי אלא קע"ה שנים, והדגרים האחרים אשר נוספו שם, מן ולמה כן אלא יראה
חדשמו של עשו, עד וצנוד חמש שנים, בראים כהסופה חינונית, ומלמד אשר אינם פה,
אמנם גם צילקוט שם צשם התחומא, ולדגרי העסיקתא כוון רש"י צפ"י (תהלים ק"ט
י"ד) על אצותיו, עון שהעוה על אצותיו, וצברה שנה חמש שנים חמיין. גרס לאצין
סיון עינים ע"ל. (לב) ר' יודן צשם ר' איינו בו, שגה צתדש ציר ס"פ ס"ג. צפ"י
ויצא עשו מן השדה, ואם נאמר נ"ל ורענן צשם ר' סיוון. גם שם מוצא ראש המאמר
צשם את מוצא כר' ר' יודן צשם ר' איינו וכו', ועיין צ"ב דף ט"ז ע"ב ושם מוצא צשם
ר' יצחק חמש עשרות ענר עשו הרשע ע"ש. וכן צתחומא ר"ש שנות חמש עשרות ענר
עשו הרשע כ"י. אולם צתחומא תנא נאמר, שתי עשרות כי המאמר הראשון חסמות
לקוט עומרא כ"י שצאתי המאמר האחרון מפ' תנא לקוט מהעסיקתא. (לג) צתק חמש
שנה, צתדש צ"י הנוסחת יותר ככונה אחת ה' שנים אצותי קצבים חמיין, מפני שהענר
עשו שתי עשרות כ"י. ועפ"י הפסיקתא יסד הפייטין צינור לפי זכור, זכור איש אכזר שגזר
אז ללא עתו (ד"ל אצרים לצברהם למות חמש שנה קודם זמנו) צרנא ונצנז ונאקו ציעחו,
גרע חמש שנה חמיתו, ע"כ, ולתאמר הפסיקתא כוון רש"י צראצית ט"ו ט"ז. (לד) שמה,
צתחומא וצ"י אקספארד שגונעו, וצב"ר שם שמה הקציה. (לה) את הכסף כ"ל, ולאמר
לנכון צ"י כרמולי, ואקספארד, וצתחומא, וילקוט שם. וצתדש צ"ר שלבון שגונעו, ו"ש
לחקן עפ"י הפסיקתא. (לו) ויצא עשו מן השדה, פה חסר וכ"ל ואין שדה אלא נערה
מאורסה

כג

פרשת זכור

עֵיף (בראשית כ"ה כ"ט) ואֵין עֵיף אלא הורג, שנאמר אוֹי נָא לִי כִי עֵיפָה נַפְשִׁי להורגים. (ירמיה ר' ל"א) (לז) ר' זכאי רבה אמר, (לח) אף [נגב], (לט) שנ' אם נגבים באו לך אם שורדי לילה, (עובדיה א' ה'), אמר הקב"ה אני הבטחתי לאברהם, ואתה תבא אל אבותך בשלום (בראשית ט"ז ט"ו), (מ) והוא שיבה טבא, טב ליה מתבנש בשלם, שנאמר כי טוב חסדך מחיים (תהלים ס"ג ד'), ומה חמא חמא על אביו, (מא) גרם לו שכהו עיניו, מכאן אמרו כל המעמיד בן רשע, או תלמיד רשע סוף שעניו כחות, בן רשע מאבינו יצחק, שנא' ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות, (בראשית כ"ז א') למה שהעמיד עשו הרשע, תלמיד רשע מאחיה השילוני, שנאמר ואחיה לא יכול לראות וגו', (מ"א י"ד ד') (מב) למה שהעמיד לירבעם תלמיד רשע, (מג) ומה חמא חמא על אמו, (מד) ר' תנחום בר אבא, א"ר יהודה, ור' נחמיה, ורבנן, ר' יהודה אמר, אם כשהוא יוצא ממעי אמו ומה) חתך מיטרין שלה, שלא תלך, הה"ד על דרפו בחרב אחיו ושחת רחמיו

הערות ותקונים.

מאורסה, שנאמר (דברים כ"ג כ"ה) ואם נשדה יונא האיש את הנערה המאורסה, ונאמר לנכון נגמר צ"ג ט"ז ע"כ כרמולי, וכ"י אקספארד, ותחומא, וילקוט, ונמדרש צ"ר שם חסר הרליה מן הקרא וינא עשו מן השדה ואין שדה אלא נערה מאורסה כו'. ולזה המאמר כון רש"י צ"י בראשית שם. (לז) ר' זכאי רבה אמר, נמדרש צ"ר שם, נאמר רבי אמר. (לח) אף נגב, מלת נגב, הוספתו צפנים, ונאמר לנכון ככל המקומות שרשמי. (לט) שנאמר אם נגבים באו לך וגו', חסר צ"י אקספארד ומה שהציג רליה מהכתוב הזה, ר"ל כתיב צלו לך, וכאן כתיב וינא עשו, והוא דרך אסמכתא, כי הדרגה הזאת תמוה מאלה. הלא מפורש בקרא דעובדיה, שצלו נגבים על עשו, ולא שעשו הוא הנגב. (מ) והוא שציה טבא. טב ליה מתבנש בשלם. מוסב על סיפא דקרא תקצר בציה טובה צ"י כרמולי, ואקספארד, וצילקוט תנא בשם הפסיקתא, וצילקוט תהלים רמז תתס"ח בשם התנחומא, הוסיף והוא סנא טבא? רואה אני את בן צנו, מנלה עריות וסופך דמים, טב ליה להאזן סנא, דמתכניש בשלום, שנאמר כי טוב חסדך מחיים, וצ"ר שם, זו הוא שציה טובה? והוא רואה לנן צנו עובד ע"ז, ומנלה עריות וסופך דמים, מוטב לו שיכטר בשלום. זה הוא שכתוב כי טוב חסדך מחיים וצתנחומא לפנינו כי תנא, נוספו בדברים רבים ע"ש. (מא) גרם לו שכהו עיניו, כן הוא צילקוט תנא בשם הפסיקתא, וצ"י כרמולי ואקספארד, אולם צתנחומא שם הג' שגרם לו שכהו עיניו צחיו, למה אמר הקב"ה שלא יא' וינא לחק והצרות אומרים, זה צנח רשע, לסיכר כחו עיניו צחיו, ואריכות הדברים האלה, אינם צילקוט תהלים רמז תתס"ח בשם התנחומא. וליתא נמדרש צ"ר פס"ה ותכהין עיניו מראות, אר"ה בן עזריה, מראות צרעתו של רשע, אמר הקב"ה יחי צדיק וינא לשוק ויהון צרייתא אמרי, דין אצור דהאזן רשיעא, אלא הריני מכהה את עיניו, והוא יושב צמוך ציחה הוסיף צקום רשעים יסתר אדם, מכאן אמרו כל האעמיד בן רשע או תלמיד רשע סוף שעניו כחות, תלמיד רשע, מאחיה השילוני, שנאמר ואחיה לא יכול לראות, שהעמיד את ירבעם תלמיד רשע, בן רשע מיצחק, ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות ע"כ. ועיין (מגילה כ"ה ע"א) שם תנונא המאמר בלופן אחר. (מב) למה שהעמיד לירבעם תלמיד רשע. עיין סנהדרין ק"צ ע"א. וכלא צעני חיד דייק שמכאן שהעמיד לירבעם כהו עיניו הלא מפורש בקרא כי קמו עיניו מצינו, משמע מחמת הקנה, ועיין צרדיק שם. והציג ג"כ הדרש מהפסיקתא. (מג) ומה חמא חמא על אמו, מוסב על סיפא דקרא, ותטלת אמו על תמה, (תהלים סג). (מד) ר' תנחום בר אבא כו', צתנחומא ונתחיל ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן. וצ"י כרמולי, ר' תנחום בר אבא כו' יודן צ"ר נחמיה ורבנן. צ"ל ור' נחמיה ורבנן. וצ"י אקספארד, ר' תנחום בר אבא כו' יודן צ"ר נחמיה ורבנן. צ"ל ור' נחמיה ורבנן. (מה) חתך מיטרין. כ"ה צ"י אקספארד וצילקוט תנא, וצ"י כרמולי מיטרין, וצתנחומא מיטרין, וצילקוט תהלים שם, הפך מיטרין, וטעות הוא וצ"ל חתך מיטרין. וצ"ר פס"ג, ר' יודן בשם ר"ל, עיקר מיטרין לא היה לה, וגלף לה הקב"ה עיקר מיטרין, והרצו בעל הערוך צערך מטר הציג המאמר הפסיקתא שלפנינו, אך תחת מ"ש שם ובפסחים דזכור, צ"ל ובפסיקתא דזכור, והמלה יונית *ἡ ἡμέρα* (געצערמוטטער), ועפ"י הפסיקתא

(מו) רחמיו. (עמוס א' י"א), (מו) ור' נחמיה אמר, גרם לה שלא תעמיד י"ב שבטים, (מח) דאמר רב הונא, (מש) ראוייה היתה רבקה להעמיד י"ב שבטים, מן הדין קרא, ויאמר לה שני גוים בבטנך (בראשית כ"ה כ"ג), הרי תרין, ושני לאומים, (שם) דארי ארבעה, ולאום מלאום ואמך, (שם) הרי שירא, ורב יעבור צעיר (שם) הרי תמניא, וימלאו ימיה ללדת והנה תאומים, (שם שם כ"ד) הא עשרה, ויצא הראשון אדמוני, (שם שם כ"ה) הא אחד עשר, ואחרי כן יצא אחיו, (שם שם כ"ו), הרי שני עשר, ואית דמייתי לה, מן הדין קרא, ותאמר אם כן למה ז"ה אנכי (שם שם כ"ב) זיין שבע, ה' חמש, הרי י"ב, (ג) ורכבן אמרין, גרם לה שרא תצא מטתה ברבים, את מוצא בשעה שמתה רבקה, אמרין מאן יפוק קומה, אברהם מת, יצחק עיניו כהות, ויושב בחוך הבית, (נא) יעקב ברח מפני עשו, יפוק עשו רשיעא (נב) קיריהיון [קומה, דיהוין] ברייתא אמרין, (נג) ליטין ביוזא דהכדין אוניק, מה עשו הוציאה בלילה, אד' יוסי בר חנינא, לפי

הערות ותקונים.

הפסיקתא הזאת, יסד הפייטון לבי זכור, נפיק לזכור סלה זכרון מעשים, זכר שגאח אבותיו הקדר, תטאח אמו עלי להעדר, טרף חץ וישחת רחם, וחומתי (תואר מליני לאמו אשר יתנחמה) מתקלט בהריון יחס, ע"כ. ולמאמר הפסיקתא כוון רש"י צ"ל תהלים ק"ט י"ד. (מו) רחמיו, צכ"י כרמולי ונתחנמא שם ושחת רחמיו, רחמו כתיב, צספרים שלנו אינו כן, ותולק על המסורה. (מו) ור' נחמיה אמר, נתחנמא שם, וכן צילקוט תהלים נ"ס התחנמא, י' לפני מאמר ר' נחמיה, מאמר ר' ברכיה, לא תאמר אחר שינא ממעי אמו, אלא עד כשהוא יוצא ממעי אמו זריתיה מתנחה לקבלה, מה טעם זורר רשעים מרחם, ע"כ בראשונה תצנתי כי איננו מלשין התחנמא, אך הוא הוספה חינוכית, מן מדרש צ"ר פס"ג, על ויתרונו הננים בקרנה, אולם אחרי שזני נחמתי, כי מנחתי ערוד ערך זרתי, שכתב ח"ל: צנ"ר פס"ח [צ"ל פס"ג] ויתרונו הננים, ונפסיקתא דזכור, עד שהוא נמעי אמו זרתא מתנחה לקבלה, פי' זרתו ומגרפו מתח לנגדו. עכ"ל, וזה נראה שפי' כן לפני הרצ צעל הערוך נפסיקתא דילן, וכן צילקוט תנא מוצא המאמר הזה נ"ס הפסיקתא, וכן ראיתי שמוצא לנכון צכ"י כרמולי, ואקספארד, רק צכ"י אקספארד, נטעות מתנחה צ"ל מתנחה, וכן יש לתקן שם נחקוס ומה טוב, צ"ל ומה טעם. (מח) דאמר רב הונא, צנ"ר פס"ג, תני נ"ס ר' נחמיה, וצילקוט תנא נטעות ר' נחמן, וצנ"ר שם מוצא נ"ס רב הונא מאמר אחר ע"ש. (מש) ראוייה היתה רבקה, כ"ה נתחנמא תנא שם, וצנ"ר שם, גם נתחנמא פי' ויחי, פסוק כל אלה שצטי וגו'. (ג) ורצנן אמרין, מוצא נתחנמא שם, וצילקוט וישלח רמז קל"ה נ"ס הפסיקתא, וצילקוט תנא רמז תתקל"ח גם נ"ס הפסיקתא, והרמזין פי' וישלח צפ' ותמת דבורה, הביא את המאמר הזה, וכתב מנחתי באלה הדברים רבה פי' כי תנא, אולם לפנינו אין כל זכר מזה במדרש דברים רבה, אך נתחנמא תנא יסנו. (נא) יעקב ברח. נתחנמא, יעקב הלך לפדן ארס. (נב) קורה דיהון, תקנתי צננים שג"ל קומה, דיהון. ומלת קומה מוסב למעלה, ומלת דיהון מוסב למטה עשרה קומה, וימרון ברייתא וכו', המלות מוסרות וצ"ל וימרון ברייתא, לייטון וכו'. וצכ"י כרמולי, הנוסחא יפוק עשו רשיעא דיון ברייתא אמרין לייטין דיון דרייא [צ"ל דרייא] דהכדין ינקון: (נג) לייטין ביוזא דהכדין אוניק, כ"ה צילקוט וישלח רמז קל"ה נ"ס הפסיקתא, וצילקוט תנא, אמניק נטעות, וצ"ל אוניק, וצכ"י אקספארד לייטין ברייתא. דא דכדין איתקין צ"ל דהכדין אוניק, ונתחנמא תנא וימרון לייטין ברייתא (עין הערה כ"ב שג"ל וימרון ברייתא) ברייתא דיון ינקון, ונתחנמא שם נוספו הדברים האלה, שלא יחא עשו יוצא לפניו, ויהו הכל אומרים ארורים שדים שהניקו רשע, זה איננו מנוק הספר, כי אם פירוש המאמר הארמני. אשר כתב איזה מעתיק, ואח"כ הביאותו פנימה, לכן איננו לא נפסיקתא פה, ולא צילקוט תהלים רמז תתס"ח נ"ס התחנמא. ובערוך ערך נז א' כתב, ח"ל לייט ברא דנן [צ"ל דכנ] אוניק, צנ"ר צריס פ"ה [צ"ל צסוף פ"ה] וצירושלמי צפ"ק [ה"ז] דכלאס, לענין ארורה האדמה, ונפסיקתא דזכור לענין עשו פי' לשון יין (?) שדים צרייתא עטינו מלאו חלב (אינו כ"א כ"ד) תר' צרייה איתמליאו

תלנא

לפי שלא יצאה מיטתה ברבים, (נד) אף הכתובים לא פרסמו מיתתה, אלא מן הצד, הה"ד ותחת רבורה מינקת רבקה וגו', ויקרא שמו אלון בכוח, (בראשית ל"ח), מהו אלון בכוח, א"ר יונתן (נח) לשון יוני הוא, אלון תרי, שתי בכיות בכו, עד שיעקב יושב ומשמר אבלה של (נו) מיניקה, באת לו בשורת אמו, הה"ד וירא אלהים אל יעקב עוד בבואו מפרן ארם (נז) ויברך אותו, (שם שם ט') מה ברכה ברכו, ר' אחא בשם ר' יונתן אמר, ברכו ברכת אבליהם, אמר הקב"ה אבוהי שלים ליה ביש, אימיה שלים ליה ביש, אחוהי שלים ליה ביש, אבוהי [סביה] שלים ליה ביש, אחון שלים ליה ביש, אלף אנא שלים ליה ביש, (נח) תהא כזכיר שמו מלמטה, ואני מוחק שמו מלמעלה, יהיו נגד ה' תמיד (תהלים ק"ט ט"ו) כל מה שעשה לגנדי, ויכרת מארץ זכרם (שם) הוי זכור את אשר עשה לך עמלק. (נט) ר' הנחום בר חנילאי פתח, זכרונם משלי אפר וגו' (איוב י"ג י"ב) אמר הקב"ה לישראל, בני הוו והירין בשתי זכירות, שהבחתני לכם בתורה. המחה את זכר עמלק (דברים כ"ה י"ח) מחה אמתה את זכר עמלק, (שמות י"ז י"ד) משלי אפר (איוב שם) אם זכיתם הרי אתם בניו של אברהם, שהמשיל עצמו באפר, שנא' ואנכי עפר ואפר (בראשית י"ח כ"ז), ואם לאו, לגבי חומר גביכם (איוב שם) (ס) התקינו עצמכם לשיעבודה של מצרים, (סא) מה כתיב במצרים וימירו את חייהם בעבודה קשה בחמר ובלבנים. וגו' (שמות א' י"ד). (סב) ר' אייבו בשם ר' יודן פתח, אל תהיו כסוס כפרד אין הבין וגו', תהלים

הערות ותקונים.

תלצא עכ"ל. ולפינו נמדרש צ"ר שם כליש דאמר יהון לייטון נציח דהדין מניק, וצירולמי שם לפנינו כליש דאמר לייט נציח דכן איינק. (נד) אף הכתובים לא פירסמו מיתתה, לזה המאמר כוון רש"י בראשית ל"ח ה' ויהללם ק"ט י"ד. (נח) לשון יוני הוא אלון תרי. צכ"י כרמולי, וצכ"י אקספארד, א"ר שמואל צר נחמן בשם ר' יונתן, לשון יוני הוא, אלון בכוח, תרי בכוח, ונתחומא פ"ר תנא, וצילקוט שם צ"ס התחומא, חסרים המלות א"ר שמואל כו' לשון יוני הוא, ונמדרש קה"ר פ' טז ללכת אל בית אלל, חסרים המלות "לשון יוני הוא" וצילקוט תנא צ"ס הפסיקתא, מהו אלון בכוח לשון יוני הוא [צ"ל לשון יוני הוא], תרי שתי בכוח, וכל זה אינו שוה לי, כי אין כן הוראת מלת אלון ציוני, כי אלון ציוני ציוני פירוש אחר (עיין ציטרענר ח"א נד 21) וכן הוא בלחם צ"ר ס"ק פרשה פ"א ר' שמואל צר נחמן אחר לשון יוני הוא אלון אחר, וכן צילקוט וישלח רמז קל"ה הנציח צ"ס הפסיקתא, לשון יוני הוא אלון אחר, לכן נראה לי להניח שצ"ל בפסיקתא דרי, נחום תרי, ופ"י חורי אחר, ועפ"י זה תרגם יצ"ע שם וצ"ס תנא אחר צ"ל יעקב על מיתת רבקה אימיה וקרא שמה אחרת צכיותא, ויעין צ"ס בראשית שם שכתב, ואגדה, נחצור שם צאלל שני שהגיד לי על אמו שמה, ואלון צלשון יוני אלל עכ"ל צ"ל ואלון צלשון יוני אחר, וכן תראה לכון צ"ס בראשית תהלים ק"ט י"ד שכתב צ"ל קורין לאחר אלון, עכ"ל. (נז) מניקתו צ"ל מניקה, ונתחומא אלל מניקתה צ"ל אלל מניקתה. (נז) ה"ד ויברך אותו. דרש סוכים. ומה שדורש כאן שצרכו צרכת אללים נשים נמדרש צ"ר פפ"ז ושם איתא ר' אסי צ"ס ר' יונתן. ומוצא צ"ס בראשית צ"ס י"ג. (נח) תהא מוזכר שמו מלמטה, כ"ה נס צילקוט תהלים צ"ס התחומא, צ"ל שום תוספות. אולם התחומא נעצמו, צכ"י כי תנא, נוספו פה דברים אשר אינם יונק הספר. (נט) ר' הנחום, מוצא התחומא תנא, וצילקוט אינו רמז תתק"ו צ"ס התחומא, וצילקוט תנא שם רמז תתקל"ח צ"ס הפסיקתא. (ס) התקינו עצמכם לשיעבודה של מצרים. ר"ל שאני מחזיר אתכם לשיעבודה של מצרים, וכן מפורש בפסיקתא רבתי פ"ב סימן צ', כי שיעבוד מצרים כנר חלף ועבר. (סא) מה כתיב ממצרים כו', התחומא שם נוסף פה. ד"א זכרונם וכו', והוא הוספה שהוסף אחר, מפסיקתא רבתי ר"ס פ' זכור. (סב) ר' אייבו צ"ס ר' יודן, צכ"י כרמולי, ואקספארד, ר' יודן צ"ס ר' אייבו, ונתחומא פ' תנא נאמר, כך פתח ר' תחומא צ"ס ר' יודן צ"ס ר' אייבו, והכוונה שר' תחומא המאסף צ"ס פה את הדרשה הזאת אשר מנא בפסיקתא, וצילקוט תהלים רמז תשי"ט מוצא המאמר הזה צ"ס התחומא, מנלי שם האומר. וצילקוט תנא צ"ס הפסיקתא, ג"כ נלי שם האומר, כי כן דרך הצילקוט להשמיע

(תהלים ל"ב ט'), ששה דברים נאמרו בסוס, (סג) אוכל הרבה, ומוציא קימעה, אוהב זנוה, (סד) אוהב מלחמה, ומאוס שינה, ורוחו נסח, וי"א (סה) אף הורג את בעליו במלחמה, אל תהיו כסוס כפרד הזה, הסוס הזה, את ממתנו והוא בולם, (סו) מכשכשו והוא בולם, מקשטו והוא בולם, מאכילו שעורים והוא בולם, (סז) לאקריב לנגיה והוא בולם, ואתם אל תהיו כן, אלא הו' זהירין (סח) למיניו טבא לטבתיה, ולמינוזא בישא לבישתא, (סט) למיניו טבא לטבתיה, (ע) לא תתעב אדומי (דברים כ"ג ח'), ולמיניו לבישא בישותיה, זכור את אשר עשה לך עמלק, (עא) ר' הונא פתח, מאוני מרמח תועבת ה', (משלי י"א א') א"ר בנאי בשם רבי רנא

הערות ותקונים.

להשמיט צרוב המקומות, שמות צעלי המאמרים, ונפסיקתא רנתי פסקא דזכור פ"ג, ד"א זכור כך פתח ר' תנחומא צירי צס ר' חיינו, ז"ה"ה אל תהיו וכו' והענין הוא שר' תנחומא פתח לדרוש הכתוב אל תהיו אשר דרש עליו ר' חיינו נפסיקתא דין, אך הדרשה היא בלשון אחר, כדרך צעל הפסיקתא רנתי, להתחיל צרוב המקומות צפסוק הנדרש נפסיקתא הישנה, ולננות עליו דרשה אחרת. (סג) אוכל הרבה, נכ"י כרמולי צטעות, אוכל קימעה ומוציא קימעה, ונ"ל אוכל הרבה, ונאמר לנכון נכ"י אקספארד. והאמר הזה נאנה צנמח פסחים ק"צ ע"ג. (סד) אוהב מלחמה, זה חסר נכ"י כרמולי. (סה) אף הורג את בעליו במלחמה, כ"ה גם צילקוט תהלים צס התנחומא, אל תנחומא לפניו, הנוסחא אף מנקה להרוג צעלי במלחמה כלשון הנמחא דפסחים שהנאחי. (סו) מכשכשו והוא בולם, כ"ה נכ"י כרמולי, ונכ"י אקספארד מרסכסו ז"ל מכשכשו, וצילקוט תנא צס הפסיקתא משככשו, צטעות ונ"ל מכשכשו. והוא מלשון המשנה (תולין ל"ז ע"א) עד שתכשכש צונזה, ועין רש"י שם (ל"ח ע"ג) שכתב דפרק ציר מכשכשו עכ"ל ורפרוק היא מלה ערבית, ופי' תנועה תמידית, עין ערוך ערך רפרק, ונערוך ערך כל ד', כתב ונ"ל נפסיקא דזכור מכשכשו והוא בולם, פי' מחככו והוא צועט עכ"ל. וצילקוט תנא תנחומא צס מואמר הפסיקתא, אך צטעות משככשו, ונ"ל מכשכשו, וצילקוט תהלים רנח תנחומא צס התנחומא, הלשון כאשר הוא פה נפסיקתא, אך נאנה צנזשים כי חסר צו "הסוס הזה את ממתנו". גם משככשו תחת משככשו, ואנה פעמים צולט, צמקום צולם, הן כל אלה צאגנה כה"י מהשתתק, אולם תנחומא צנמח פי' תנא, עזו צדוק כי הוניהו את כל לשון הדרש הזה והצינו אחר תמורתה, הלא הוא, אחר הקד"ה לישראל אל תהיו כסוס כפרד שאין בהן צניה, ומה עסקו של סוס אדם הולך ליתן לו מאכל ליתן עליו תכשטין צולם ועוקם נוארו ויוצטעו ע"כ. והוא מן הפסיקתא רנתי פ"ג (סיון ג' דפוס צרעסלויא). והוראת מלת צעט ענינו צסורי, רמיסת הצהמה, כפרה סוררה, תר' כחורא דאחפסס. וצעט, והוא מלשון מקרא וישמן ישרון ויצעט, למה צצעטו צנמח. (סז) לאקריב לנגיה, ז"ל לא קריב לנגיה, כמו שהוא נכ"י אקספארד, ונכ"י כרמולי חסר זה, וצילקוט תהלים רנח תנחומא, נאמר קרוב לנגיה צלי מלת לא. והוא יותר נכון. והדרשה תסוב על סיפא דקרא צל קרוב אליה. (סח) למיניו טבא לטבתיה, ז"ל למיניו לטבת טבתיה, ולמיניו לבישא בישתיה וכן הוא לנכון נכ"י כרמולי, וצנחומא תנא, וצילקוט תהלים שס צס צנחומא, אולם נכ"י אקספארד, למיניו לטבת טבתיה, ולמיניו לבישא בישתיה, ז"ל למיניו, וכן ראינו צנמ' סופרים פכ"ד ה"ז, ג"כ צטעות למיניו לטבת טבתיה, ז"ל צלות ז' תמורת ו', ונערוך ערך גז ה' כתב ח"ל, נפסיקתא דזכור, הו' זהירין למיניו טבא טבתיה וכו', למיניו לבישא בישתיה, פי' לשלם, עכ"ל. והמלה הזאת ערבית היא והוראת גזא צלשון ערבי גמול (פערענעלטן) ועין מעריך ערך זג שהציא דברי הפסיקתא ונורס למיניו לטבת טבתיה, וצעל הפסיקתא רנתי פ"ג (סיון ג' דפוס צרעסלויא). העתיק את המאמר הזה ללשון עברי, היו זכורים לפרוע לטוב טיבתו, ולרע את רעתו. (סט) למיניו טבא לטבתיה, גם כאן ז"ל למיניו לטבת טבתיה, כמו שהעירותי צהירה שלפני זה, אולם הסיוס, הנה צישותיה, נכון הוא. (ע) לא תתעב אדומי, נפסיקתא רנתי שס, הוסיף פה הרצנח דנרים, כינח כתוב לא תתעב אדומי למה כי אחיד הוא, צין טוב וצין רע, אחיד הוא, לא תתעב מורי כי נר היית צארה צין טובים צין רעים, עשימס אלנלס כמה שנים, אלל עמלק זכור את אשר עשה לך עמלק ע"כ. (עא) ר' הונא, נכ"י כרמולי ר' צינו ציר הונא

פריסת זכור

כה

הינא, (עב) אם ראית דור שמידותיו של שקר, דע שהמלכות מתגרה בו, ונופלת מה שבידיהם, ומה טעם כתיב מאזני מרמה, מה כתיב בתורה בא ודון ויבא קלן (שם שם ב').

(עג) (בספר ארץ מצאיתי), אכן שלימה וצדק, (דברים כ"ה ט"ו) מה כתיב בהיה, כי תועבת ה' [אלהיו] כל עושה אלה וגו' (שם שם י"ו) וספיד ליה, זכור את אשר עשה לך עמלק (שם שם י"ו), ללמדך שאין השונא בא, אלא בעון משקלות ומדות, (ע"כ ס"א).

(ע) ר' ברכיה בשם ר' אבה בר כהנא פתח, האזכה במאגני רשע וגו', (מיכה ו' י"א) (עה) אפשר כן שמחתיו של שקר שהוא זכר, אלא ובכנס אבני מרמא (שם), א"ל לוי אף משה רמזה לישראל מן התורה, לא יהיה בכיכר אבן וגו' (דברים כ"ה י"ג) לא יהיה [לך] בכיתוך איפה ואיפה (שם שם י"ד), אם עשית כן דע שהמכות מתגרה בו באותו הדור. ומה טעם, כי הועתק ד' [אלהיך] כל עשה אלה, (שם שם ט"ז) וכתוב בתריה וזכר את אשר עשה לך עמלק (שם שם י"ז). (ע) ר' לוי פתח, גערת גוים אברת רשע שמש מחית, (תהלים ט' ו') גערת גוים, זה עמלק, דכתיב ביה ראשית גוים עמלק (במדבר כ"ב כ') אברת רשע, זה עשו הרשע, דכתיב וקראו להם גבול רשעה, (מלכאני א' ד') אם יאסר לך אדם אף יעקב היה בכלל, אמור לו [אברת] רשעים, אף בתיב כאן, אלא אברת רשע, זה עשו הרשע שמש מרדת [תהלים שם]. תמחה את זכר עמלק, (דברים כ"ה י"ט).

(עז) והושב לשכנינו שבעתים אל חיקם וירפתם וגו' (תהלים ע"ט י"ב), ר' יודן בן

העדרות ותקונים.

הוא, וזכ"י אקספארד, ר' גי'י' גס ר' הוה פתח, וזילקוט פתח גס הפסיקתא.
 ר' הוה פתח והמלות "א"ר גס ר' הוה חסרת ס, ונמדרש רות סוף פ"א,
 דאמר ר' גי'י' גס ר' הוה. ובתנחומא פתח ר' גס פתח. וכן הוא זילקוט משל' רות
 תתקנ"ז פ' תאמר ורמא, גס התנחומא. ועין בפסיקתא רבתי פסקא מני אפרים (פ"ג)
 בתאמר כן פתח ר' תנחומא גס רבי, און וזון איהא חושבא ה' גס גי'יס,
 סוף שיערל עוקלס וכו'. (עב) אם רחל דור שמדיו של עקר, מנאמר הפסיקתא
 שאל רש"י דבריו צפי' (דברים כ"ה י"ז) וכו' אל שערך נחמתי ונמנמתי ה' ודא
 מנניו האויז נאמר מנניו ורמא חושבא ה' (תל' י"א פ'). וכתב צפריה גל דון ודא
 קלן עבד. ועין בתוס' קדושן ל"ג פ"ג דיה ולימא מה שניזו ס גס המדרש, ונכ"י
 אקספארד שמדיו על עקר רע, שהמלכות גלה. ז"ל על עקר, דע שהמלכות גלה.
 (עב) צפריה אחר מנאח. עד ע"כ ס"א, לימא לא בכ"י כרמולי, ואקספארד, ואל זילקוט
 תנא, גס לא בתנחומא, ומדרש רות. (צ"ד) ר' צרסי, יסמ בתנחומא. וזילקוט תנא גס
 הפסיקתא, ומדרש רות פ"א. (עב) אפאר כן, כ"ה המפסח צפי' אקספארד, כרמולי,
 ומדרש רות, ובתנחומא, וכן זילקוט תנא גס הפסיקתא. רק זילקוט ס' י' נתקן בתוס'
 שמדיו על עקר ז"ל שמדיו על עקר, ועין פ"א דה המלצר צי"ע, ונמנמתי דר' אלימלך,
 נמדרש רות ס. (ע"ו) ר' לוי פתח, מנא בתנחומא ס' פ"א תנא, וזילקוט תנא רות
 תתקנ"ח גס הפסיקתא, וכן צפריה נמדרש א"ט ממור ט', ולזה המלצר כון רש"י צפי'
 תהלים (ט' א') שכתב ח"ל ולימא בפסיקתא שהענין חזיר נמלך בו עכ"ל. גס עפ"י
 התאמר הוה מפרש רש"י (ס' ד') נשרת גי'יס. עמלק ראשיה גי'יס עמלק (מנא צ"ט)
 (ז"ל כ"ד כ') אבדת ראש [זה] עזר, סמס חסית. כי חסא איהא (שמות י"ז) עכ"ל.
 (ע"ו) והסב לטבירי, מנא זילקוט תנא גס הפסיקתא. ג"ל ס' המלצר, ונכ"י כרמולי,
 ובתנחומא תנא, וזילקוט תהלים דמ תתכין, ר' יודן בר גי'י' וריצ'ל ורצון, ר' יודן בר
 גי'י' אחר ס', והוא הכון, און הוא זילקוט שמואל רות קכ"ג גס הפסיקתא, ונכ"י
 אקספארד, הוא סאול צי"ע בפסיקתא, וס' ס"ג ר' יודן בר גי'י' אחר, גס נמנמתי העמלק
 סה נמדרש ליכא פ' תבז להס נמול, און דברי ר"י בן גי'י'א, מיוחסים ס' לרצון,
 חזרי רצון, מיוחסים לר"י בן גי'י'א, ודברי רי"צ'ל נמנמתי לי"ס. והנה זילקוט תהלים
 ס, דמס גרמל המלצר והסב וכו', בפסיקתא רבתי" אולם הציון הלו, הוא רק עד
 מלצר

בן גדיא אמר, (עח) יזכר להם מה שעשה לנו במילה, שהיא נחונה (עט) בחיקו של אדם הראשון, ואחרי כהאי (פ) דאמר ר' חנינא בר שלקא, ור' יהושע דסכנין, ור' לוי בש"ר יוחנן, מה היו בית עמלק עושין היו מחתכין מילותיהן של ישראל וסורקין למעלה, ואומר בזה בחרת, (פא) הא לך מה שבחרת, ר' יהושע בן לוי אמר יזכר לנו, [צ"ל להם], מה שעשה לנו בתורה, דכתיב ביה [צ"ל בה] מווקק שבעתים (תהלים י"ב ז') (פב) כך תשיב להם שבעתים אל חיקם, ורבנן אמרי, יזכר להם מה שעשו לנו במקדש, שהוא נתון בחיקו של עולם (פג) דאמר רב הונא, מחיק הארץ ועד העזרה התחתונה שתיים אמות, (יחזקאל מ"ג י"ד). (פר) ובא שמואל ופרע להם, שנא' וישסף שמואל את אנג לפני ה' וגו' (ש"א ט"ו ל"ג) ומה עשה לו, היה מחתך מבשרו זתים זתים, ומאכילו (פו) לנעמיות, תהי' יאכל ברי עורו וגו', (איוב י"ח י"ג) (פז) ברר לו מיתה מרה, ורבנן אמרי, העמיד

הערות ותקונים.

מאמר דר' יודן כי הדברים האלה הם נפסיקתא רבתי פי' זכור (סימן י' דפוס נרעסלויא) אבל מר' יודן והלאה, לקות מפסיקתא דילן ורלוא לרשום כן נמוקס ההוא "פסיקתא". (עח) יזכר להם מה עשה לנו במילה, עיין נפסיקתא רבתי פי"ב סימן י' ופי"ג פסקא מתי אפרים סימן א, ותצן כוונת הדורש על הכחוש והשגל שכתבנו. (עט) נחיקו של אדם הראשון, י' למחוק מלה, הראשון" כי נטעות היא, וליתא בכל הממונות שרשמי. וזכ"י אקספארד שהיא כמזנה [צ"ל נתונה] נחיקו של אברהם, והיא נוסחא נכונה עיין תוס' קדושין דף ע"ג ע"ג ד"ה היום יושג נחיקו של אברהם אבינו. (פ) דל"ר חנינא בר שלקא, כ"ה זכ"י כרמולי, ואקספארד, וזילקוט תנא, ושמואל חסר שם האומר הזה, גם נמדרש איכה שם אינו, ונתחמוא תנא, נאמר ר' חנינא בר שלקא, והגאון בעל סדר הדורות יא' ידי שניהם והצינו בערך שלקא, ונערך שקלי, ועיין פסיקתא רבתי פי"ב סימן י', שם הנוסחא ר' חנינא בר שלום. (פא) הא לך מה שנחת, נתחמוא שם סימן, זה מ"ה חרפתם אשר חרפך ה', והוא סיפא דקרא הכדור, ונפסיקתא רבתי פי"ב (סימן י' דפוס נרעסלויא) א"ר חנינא בר שלום ור' יהושע דסכנין נשם ריב"ל, מה שכתוב אל חיקם חרפתם, תלמד שהיו מחתכים את המילה שנתונה נחיק, ומזרקים אותה למרום. וכו', ושם נפי"ג (סימן א') א"ר יהושע דסכנין נשם ר' לוי היה מחתך את זכרותם והיה משלך אותם למעלה, ואמר צו חפצת, הכי היא נתונה לך, מניין דכתיב השגל לשכנינו שנעמים אל חיקם, זה המילה שהיא נתונה נחיק וכו'. (פב) כך תשיב להם שנעמים אל חיקם, זה חסר נתחמוא. (פג) דל"ר הונא, המלות האלה אינם נתחמוא, ומדרש איכה נפ' תשיב להם נגמול, ולא זילקוט תנא, וזילקוט תהלים שם, וזכ"י כרמולי רק זכ"י אקספארד, ראיתי ג"כ הנוסחא דמר רב הונא. נראה שחסר מאמרו, וצ"ל דל"ר הונא, א"ר חיק אלף ניהמ"ק ומחיק הארץ עד העזרה, וכן ראיתי נפסיקתא רבתי פי"ב (סימן י'), א"ר אונא [צ"ל א"ר הונא], א"ר חיק אלף ניהמ"ק, ומחיק הארץ עד העזרה. (פר) נא שמואל ופרע להם. למה המאמר כוון הפיעון, ביוגר לפי זכור, והפקד מדה נמדה לתוצאות, עיין במפרש שם. (פה) היה מחתך, זכ"י כרמולי, וזכ"י אקספארד, וזילקוט שמואל רמז קכ"ג נשם הפסיקתא, הנוסחא מה עשה לו, ר' אבא בר כהנא אמר, היה מחתך, וכ"ה נתחמוא תנא, ונמדרש שמואל סוף פי"ה, וזילקוט תהלים שם, וזכ"י כרמולי ד"א וישסף ר' אבא בר כהנא אמר היה מחתך, וכן יש לתקן לפנינו פה. "ר' אבא בר כהנא אמר" (פו) לנעמיות, תרגום נח היענה, (ויקרא י"א ט"ז) נח נעמחא, וכן הוא בלשון ערבי, ומובא בערוך ערך נעמה, נשם הפסיקתא, וכן זילקוט תנא, וזילקוט שמואל רמז קכ"ג, ראש נצדו, תרגומו של נח היענה, ופי' מלת זתים פה, תתיבות, כזיתים ונמדרש איכה שם, נאמר נמוקו דתיבות, נצדו לו מיתה, הדורש הוא מסיפא דקרא, יאכל דזיו זכור מות, ודריש זכור כמו נחר, וזכ"י אקספארד, ונמדרש שמואל סוף פי"ה, זכור מות, זכור לו מיתה מרה, ונפסיקתא רבתי (פי"ב סימן י"ג), זכור מות, שהזכיר לו מיתה, ופי' המפרש דפוס נרעסלויא, שהזכיר לו מיתה גדולה וקשה כזכור שהוא הגדול שנאמרים, עכ"ל. והגאון בעל זרע אפרים כתב נציאורו סימן ס"ח שהזכיר לו מיתה, ר"ל שהמית אותו במיתה משונה, שהיא זכורה גדולה שנכל המיתות ע"כ, וגם זה דמוק. ושם נצדו אפרים

כו

פרשת זכור

העמיד ארבעה (פח) קונדיסין ומתחו עליהם, ואמר אכן סר מר המות (ש"א ט"ז ל"ב) (פמ) (ואחר) כך כמיתין את השרים מיתות חמורות, (צ) ר' יצחק אמר (צא) סירסו, רכתיב ויאמר שמואל כאשר שכלה נשים חרבך בן תשכל מנשים אמר (שם שם ל"ג) אמו של אותו האיש, א"ר לוי, אף משה רמזה לישראל מן התורה שנאמר כי יצנו אנשים יחדיו וגו' (דברים כ"ה י"א) וקצותה את כפה לא תחוס עינך, (שם שם י"ב) מה כתיב תמן זכור את אשר עשה לך עמלק. (צב) זכור א"ר ברכיה, עד שאתה אומר לנו זכור, אתה זכור, אנו שכחה מצויה בנו, אבל אתה שאין שכחה לפניך, אתה הוי זכור לו את אשר עשה לך עמלק, א"ר יצחק לנו עשה (צג) ולא לך עשה, זכור ה' לבני אדם את יום ירושלים, האומרים ערו ערו עד היסוד בה (תהלים קל"ו ו'), (צד) ר' אבא בר כהנא אמר, (צה) פגרו פגרו, כד"א ערער תתערר, (ירמיה נ"א נ"ח) ר' לוי אמר (צו) פאטן פאטן [צ"ל פגון פגון], כד"א ותמרד ותער כרה (בראשית כ"ד ב') (צז) על דעתיה

הערות ותקונים.

סימן י"ג, העיר שנתחומא איתא. צמר לו מיתה מרה, ולאשר שדרה הכ"ץ של צמר מות, נחילוק ח"ת כאלו כתב צמר מות. שבהציר לו מיתה מרה עכ"ל. (פח) קונדיסין, כ"ה נפסיקתא רבתי סוף פ"ג, וזילקוט תנא, ושמואל שם, אגל צב"י כרמולי, ונחמדא איכה, ונתחומא, ומדרש שמואל פ"ח, ה"ג קנטסין, וצב"י אקספארד נטעות, קנטסין, ועיין מ"ש בנדרות המלה פסקא ח' ויהי ציוס כלות משה, הערה ע"ד. (פמ) ואחר כך מומיתין, מלת ואחר הסגרת וחינה לא צב"י כרמולי, ואקספארד, ולא בכל המדרשים שהנחתי, ונחמדא שמואל סוף פ"ח, דכן מומיתין את השרים כו'. ומדצרי המ"כ נחמדא איכה שם נראה, שהיתה הגיר' לפניו נחמדא שמואל הכן מומיתין, וקוטב דרשת רצק ור' יצחק סנצ פה על מלת סר, רצק דורשים אותה לשון שררה, וכן נחמדא שם נצטו רצוני מריר מומת, ור' יצחק דרש סר לשון סרוס, ונחמדא איכה רחמי הנוסחא, כך מומיתין השרים מיתות סרות, נמקום חמורות לפנינו, והוא הנכון לפי לשון המקרא. (צ) ר' יצחק, כ"ה צב"י כרמולי, ואקספארד, וזילקוט תנא, ומדרש איכה, ונפסיקתא רבתי פ"ג, ונתחומא רבי אמר צ"ל רבי יצחק אמר, או הוא ר"ת ר"י, ולפני דצרי ר' יצחק אלה, יש צב"י כרמולי, ואקספארד ונתחומא וזילקוט תנא, שמואל, ותהלים, מואמר שלם, ר' שמואל צר אצדוני (זילקוט תהלים צר נחמני וזילקוט תנא צלי שם האומר) אומר צדיני איה דנו, לא נצדיס ולא נהתרה"א. (צא) סירסו, צב"י כרמולי חסרה המלה האת. (צב) א"ר צרכיה כו'. צב"י כרמולי, א"ר צרכיה אמרו ישראל להקצ"ה את אומר לנו זכור, וצב"י אקספארד מתחיל פה זכור את אשר עשה לך עמלק א"ר צרכיה את אומר לנו זכור וכו'. ועפ"י הפסיקתא הזאת יסד הפייטן ציוצר ל"ב זכור, צלשון אשר הזכרת לזכריך זכור, צו צלשון הזכירך כל אתה זכור, ואם המה כאלם עזרו צרית מלכור, ואתה אל ולא איש למה לא תזכור. גם צפיוס אלהים אל דמי לך, אגל הקס את דבר מלולך, עד שאתה מצינו הזכר לך, אתה זכור את אשר עשו לך וכו' יותר מאלו עשו לנו, עשו לך. ונחמדא איכה צ"י זכור ה' מה היה לנו, מיוחס המאמר הזה לר' יצחק, ומאמר ר' יצחק מיוחס לר' צרכיה. (צג) ולא לך עשה, הוא צלשון מומיה, האם לא עשה לך יותר? ונחמדא איכה שם, מיוחס לר' צרכיה בהתקצת לשון קצת, א"ר צרכיה אמרו ישראל לפני הקצ"ה, רצ"ע הכתנת לנו נחמדא זכור את אשר עשה לך עמלק, לי עשה, ולך לא עשה (נחמיה). לא החרים את מקדשך? (צד) ר' אגל צר כהנא אמר, נגסה נפסיקתא דילן, פסקא עניה סוערה, ומונא נחמדא תנא, וזילקוט תהלים רמז תתכ"ז צס הנחומא, ונחמדא ש"ס סוף מומיר קל"ז, ונחמדא איכה צ"י זכור ה' (צה) פגרו פגרו, עינו הריסו ונחמיה ומונא נערך ערך פגרו ח"ל נפסקא זכור, ונפסקא דעניה סוערה, ערו ערו פגרו פגרו, ונתן את הבית ת"י ופגרו ית ניתא עכ"ל. (צו) פלטן פלטן, תקנתי שג"ל פגון פגון, ועינו פניה והרקס עד היסוד צו, וכן ת"י ותער כדה, ופניאת קולתה, וכן הוא נערך ערך פן א' ח"ל נפסקא זכור ונפסקא עניה סוערה ערו ערו, פגון פגון, המד"א ותער כדה, עכ"ל. ור' לוי מפרש ערו מלשון הרקס. (צז) על דעתיה דר' אגל צב"י, נחמדא איכה הלשון משוגש, וראוי לתקנו עפ"י הפסיקתא, ונתחומא תנא הנוסחא על דעתיה דמלן

דעתיה דר' אבא בר כהנא, דאמר פגרו פגרו, על יסודיה פגרו, עד חיסור בה, על דעתיה דר' לוי דאמר פאטן פאטן, עד יסודיה נכון עד חיסור בה. עמלק (דברים פ"ה י"ז), (צח) עם לק, פרח כהדיון (צט) דחלא, (ק) ד"א עמלק עם לק, אומה שבא ללוק דמן של ישראל כבלב, (קא) ר' שמעון בן חלפתא אמר, למה היה עמלק דומה, לזבוב שהוא לחיט אחר המכה, כך עמלק היה לחיט אחר ישראל כבלב. (קכ) חני בשם ר' נתן, (קג) ד' טאות פרסה, פסע עמלק ובא לעשות מלחמה עם ישראל ברפירים, בדרך בצאתם ממצרים, א"ר לוי, פן הדרך בא עליהם (קר) (בליפשים), (קה) למלך שאיה לו כרם, והקיפו גדר

העיות והקוונים.

דמלן דאמר פגרו, על יסודיה מכון, שנאמר עד היסוד זה, על דעתיה דר"ד פגן יסודיה, ונפסקא עניה סוערה לקמן, על דעתיה דראב"ז דאמר פגרו פגרו, עד יסודיה מען (נ"ל מטון) ולא עד היסוד זה, ועל דעתיה דר' לוי דאמר פגן פגן, עד יסודיה נכון. עד היסוד זה, והמאמר הזה ק"א מלך לפרעא ונשתגש בכל הספרים ואולי כוונת הדרש הוא, שנדעת ראב"ז, לא הסרינו רק הפסוקים עד יסוד כמו שנאמר עד היסוד ולא עד נכלל, ולדעת ר' לוי, הרפו את הכל גם היסוד, כי עד היסוד זה. מורה שער ג"כ, נכלל ונכ"י כרמולי חסר כל המאמר על דעתו דראב"ז, רק מתחיל, ע"ד דר' לוי דאמר פגן פגן, עד יסודיה ק"ס, שנאמר עד היסוד זה ע"כ, חלל נכ"י אקספארד, ונפסרי עניה פוערה גם נכ"י כרמולי המוסקא על דעתיה דראב"ז דאמר פגרו עד יסודיה מטון עד היסוד זה על דעתיה דר' לוי דאמר פגן פגן עד יסודיה כפון עד היסוד זה ע"כ, וגם זה הלשון משונה. (צח) עם לק, נ"ל עם ילק, כמו שאמר כהדיון דחלא, והוא ילק, כי תרגום ילק זחלא, ח' וד' מתחלפים בלשון חרמין, וכן הוא בלשון נכ"י כרמולי ואקספארד וצילקוט תנא גשם הפסיקתא וכן צערק ערך עמלק, עם ילק פרח כהדיון זחלא וכו' עכ"ל. ועל"י הפסיקתא יחד הפייטן צינר כי זכור, זכור חטט מני עמלק, עם כילק לאנד חלקי ירוש בגזרים לעין כל ללוקקי, והחרת האחרת הזה ע"פ ד"א שדרע עם לק להוראת מנייה וכן ילקוי הכלבים, (מ"א ק"צ י"ט), וצילקוט בשלם סוף רמז רפ"ז, מונח המאמר הזה בשם הפסיקתא אך שתי המלות, עם ילק"ה פסרות שם. (צט) דחלא, נכ"י כרמולי ואקספארד, זחלא, ופ"י ילק, (ק) ד"א עמלק, נכ"י אקספארד, רגא אחר, עמלק עם לק, נרור שטיס כתוב כמו לפנינו, ד"א, וחשז המעתיק על אות ד' שהיא ר', והנני צמקום רגא אחר. (קא) רש"י זן חלפתא, נכ"י כרמולי ונכ"י אקספארד, הפסחא ור' לוי בשם ר"ש זן חלפתא, (קכ) חני בשם ר' נתן, נגנה נחילתא פ' נגלה פ' וינח עמלק, ר' נתן אומר, לא גא חלל מהרדי שער, ארבע מאות פרסה פסע עמלק ע"כ, והמספר הזה שגור על לשון חלל תמיד בדרך נחמא וזהבלגה כמו (מגילה ג') ע"א צ"ק פ"ב ע"ב מנחות ס"ד ע"ב) ותודעוהו א"י ח' פרסה על ח' פרסה, וכן (מסכתין ג"ד ע"א) ותענית י' ע"א), מנחים הים ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, וכן (חולין כ"ט ז') כי הים מרחוק ח' פרסה ניהם סד קלל כ"י. אדמרתיק תלת מאה פרסי ניהם קלל אחריתא, וכן (גיטין ס"ב ז') פתקיה ארבע מאות פרסה, ובע"ז (י"ז ז') חתא אליהו פתקי ארבע מאות פרסה, וציומא (ס"ט ז') אזיל קליה ארבע מאות פרסה, וכן (כתובות ק"א ע"א) למה הטרפה את אחיו ד' מאות פרסה, וכן (קדושין מ' ע"א) אטרחתן ד' מאות פרסי, וכן (מסכתין ג"ה ע"ב) אורח מנסהו ד' מאות פרסי, וצמודר נ"ר פנ"ג והלך קולו ארבע מאות פרסה, ועוד דנים כאלה, גם תפשו פעמים רבות, מספרים אחרים בדרך נחמא, עין רש"י פסחים ק"ט ע"א ד"ה משאוי, ועין בנחמא חלמוד פ"ל. (קג) ד' מאות פרסה, ע"י הפסיקתא יחד הפייטן, צינר לפי זכור, פיוט אכזר סלה, והלך ארבע מאות פרסה, נע ונד מכמורת לפרסה, סע משעיר והכמין פרסה. וכן תראה בחרנוס המיוחס לנ"ע (שמות י"ז ח') ואחא עמלק מארע דרומא ושור גלילה ההוא, אלף ושת מאה מילין ע"כ, היינו ד' מאות פרסה. (קה) למלך שאיה לו כרם, מונח בנחמא נסוק, ופ"א חלל יונתא חלל פ"י שודר. (קה) למלך שאיה לו כרם, מונח בנחמא תנא שם, וצילקוט שם בשם הפסיקתא, וכן מונח צילקוט בשלם רמז דס"ב ושם הני כלג נסך, ועין צפד"א פמ"ד, מלל למה הדבר דומה לנחך שטיס לו פרסה כ"י, וכן הוא בפסיקתא

כו

פרשת וזכור

גדר, והושיב בו המלך כלב נשכן. אמר המלך, כל מי שיבא ויפרוץ גדר ישכנו [צ"ל ינשכו] רבלב, ובא בנו של מלך, ופרץ הגדר, ונשכו הכלב, כל זמן שהיה המלך מבקש להזכיר חמא של בנו שעשה בתוך הכרם, הוא אומר לו, זכור אתה מה שעשה לך הכלב, כך כל זמן שהקב"ה מבקש להזכיר (קו) חמין של ישראל, מה שעשו ברפירים, שאמרו ה"ה בקרבנו אם אין (שמות י"ז ד') הוא אומר להם, וזכור את אשר עשה לך עמלק (דברים כ"ה י"ז).

(קו) אֲשֶׁר קָרָךְ בִּדְרָךְ (דברים כ"ה י"ח), ר' יודה ור' נחמיה ורבנן, ר' יודה אמר, קרך, טימאך, כמ"א כי יהיה כך איש אשר לא יהיה טהור מִקֶּרֶךְ לֵילָה (שם כ"ג י"א). ור' נחמיה אמר, (קח) קראך ודאי, מה עשה עמלק ירד לו לבית (קט) ארמון של מצרים, (קי) ושל (קיא) טימוסן של שבטים, (קיב) שהיה שם חקוק עליהן, ובא ועמד לו חוץ לענן, והיה קורא ראובן שמעון לוי ויהודה, אחיכון אגא, פוקו ואגא בעי למעבר (קיג) פרמטשיא עמבון, וכיון שהיה יוצא אחד מהם, היה הורגו, ורבנן אמרי, הקירן לפני או"ה, אמר ר' תנאיא, (קטו) לאמבטי רותחת, שלא היתה בריה יכולה לירד לתוכה, ובא בן בליעל אחד וקפץ לתוכה, אעפ"י שנכווה, אלא הקירה לפני אחרים, כך ביון שיצאו ישראל ממצרים, נפלה אימתן על כל או"ה שנאמר, אז נבהלו אלופי אדום וגו' (שמות מ"ז ט"ז) תפול עליהם אימתה ופחד (שם שם מ"ז) כיון שבא עמלק ונדרוג עמהם, אעפ"י שנמל את שלו פתחת יריהם, אלא הקירן לפני או"ה.

(קיו) ויזנב כך, (דברים כ"ה י"ח), הכה אותם מכת זנב, ואחיה כי הא דאמר

הערות ותקונים.

נפסיקתא רנתי פ"ג. (קו) חמין של ישראל, וכ"ה נכ"ל חקפארד, אולם נכ"ל כרמולי נטעות, קשיץ של ישראל. (קו) אשר קרך בדרך, כ"ה נפסיקתא רנתי פ"ג סימן י"ג, ונתחומא תנא, וזילקוט סוף תנא רמז תתקל"ח נגס הפסיקתא, ודברי ר' יודן ורנן פה, פה מקור לדברי רש"י (דברים כ"ה י"ח) אשר קרך כי ד"ל לשון קרי וטומאה שהיה מטמאן במשכנז זכור, ד"ל לשון קור ופוס כ"י משל לחמנטי רותחת כ"י. ע"ש. (קח) קרלך ודאי, כ"ה זילקוט תנא נגס הפסיקתא, וככ"י חקפארד קרך ודאי, ונתחומא קרלך חמא. והוא הוא, וככ"י כרמולי אשר קרך קרלך, ר"ל דרש קרך כמו קרלך, ונפסיקתא רנתי הלשון משנה קנת, ושמות האומרים מסורסים, ומאמר ר' יודה נגזל את שם ר' נחמיה עליו. ומאמר ר' נחמיה מיוחס לר' יודה. (קט) ארמון, כ"ה גם נכ"ל חקפארד וטעות הוא, ונ"ל ארכון וע"י מקרה נחצרו שתי האותיות בו ונעשה מהם א, וכן הוא בלשון נכ"י כרמולי, וזילקוט תנא נגס הפסיקתא. ונתחומא תנא, ויוצא צערך ערך ארך ח"ל: נפסיקתא דזכור אשר קרך בדרך, ר' נחמיה אמר קרלך ודאי, מה עשה עמלק, ירד לבית ארכון של מצרים, ונטל טימוסיהן של שבטים, שהיה שם חקוק עליהם עכ"ל, וצערך דפוס פגול כמעט כל הערך הזה. והוראת המלה הזאת היא בית גמי כתבי המדינה בימי ירמיהו (Archiv) ἀρχεῖον Archium, גם הוראתה כן בלשון סורי. (קי) ושל, נ"ל נפל. כמו שהוא לנכון, נכ"י חקפארד, וצערך ערך ארך, וכן צערך טעם הביא מאמר הפסיקתא הזאת, ונס מוצא לנכון זילקוט תנא שם. (קיא) טימוסן, מוצא צערך ערך טימא, והוא מלה יוונית ורומית, τόμος Tomus, (ליפטע רעגיסטער). (קיב) שהיה שם חקוק עליהם, ונפסיקתא רנתי פ"ג סימן י"ג, השמיט המעתיק או המסדר צעננו לשון הפסיקתא דילן, ועשה עם המאמר הזה כרמולי, אשר כמעט אין להבירה ח"ל מה עשה עמלק הרשע סיפור ייחוס שמוסם של ישראל מומזרים והיה עומד לו לחון ענני כבוד וקורא לכל אחד ואחד בשמו ואומר פלוגי בן פלוגי נא שאני מנקה לעשות עמך סחורה, וזילקוט ונתחומא מוצא לנכון כמו שהוא נפסיקתא דילן. (קיג) פרמטשיא, דיע בינוי περματσία מסחר, ועיין פסקא המדע הערם ל"ד. ונפסיקתא רנתי שם אי מנקה לעשות עמך סחורה, נ"ל מסחר. (קיד) הקירן, דרש קרך מלשון קור. (קטו) לאמבטי, העירוני לעיל הפסוק ק"ז, שלמאמר הזה כיון רש"י דברים כ"ה י"ח, וכן מוצא צערך ערך חמנטי נגס הפסיקתא, והמלה היא יוונית εμβάτη והוראתה כלי גדול שדוחף בו. (קמז) אלא הקירה לפני אחרים, נפסיקתא רנתי שם, הלשון מטעה קנת נא אחד וקפץ לתוכה והפסירה, מיד נאוי הכל ורחצו בתוכה, כך ישראל כ"י. (קיו) ויזנב כך, מוצא

נתחומא

דאמר ר' חנינא (קיה) בר שלקא, ור' יהושע דסיכנין, ור' לוי בשם ר' יוחנן, מה היה של בית עמרק עושין היו מתחבין מילותיהן של ישראל, ומורקין אותם כלפי מעלה, ואומרים בזו בחרת, הא לך מה שבחרת, לפי שלא היו ישראל יורעין (קיש) מה טיבה של זמורה, אלא והגם שולחים הזמורה אל אפס (יחזקאל ח' י"ז) וכיון שבה עמרק לימדה להם, ממי למדה, (קב) מעשו זקנו הרשע, דאמר, הכי קרא שמו יעקב (בראשית כ"ז ל"ז) חיבך בגרונך, והוציא את הזמורה. (קבא) כל הנחשלים אחריך (דברים שם) ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן. (קבב) ר' נחמיה אמר כל מי שהיה (קבג) הענן פולטו היה נישול, ר' יהודה אמר (קבד) כל מי שהיה נינוח היה נישור, ורבנן אמרין, (קבה) שבטו של דן שפטלו הענן, שהיו כולם עובדי ע"ז.

הערות ותקונים.

נתחומא תנא, וזילקוט סוף תנא זשם הפסיקתא, ולזה המאמר כוון רש"י (דברים כ"ה י"ח) ויזנז נך מכת זנז חורק מילות חורק כלפי מעלה. (קיה) זר שלקא, וביה זכיי אקספארד, אולם זכיי כרמולי ותנחומא, זר שקלא עין למעלה הערה פ'. (קיש) מה טיבה של זמורה, מונח זילקוט תהלים רמז שמי"ח זשם התנחומא, וזילקוט יחזקאל סוף רמז שמי"ח. ונערך ערך זמר ד', ח"ל בפסיקתא דזכור לפי שלא היו וכו'. וכיון שזא עמלק התחיל למרד להן, סיח כיון שזא עמלק למדה להן וממיו למדו מעשו זקנו כו', חיבך בגרונך והוציא הזמורה, פי' כיחו וניעו עכ"ל. ותנחומא תנא הנוסחא לפי שלא היו ישראל יורעין מה טיבה של זמורה עד שזא עמלק ולמדה להם, שנאמר והגם שולחים את הזמורה אל אפס וממיו למדה וכו', ונמדרש נמ"ר פי"ג ופסיקתא רנתי פי"ז (פסקא ויהי המקריב) גלות אדם תשפילנו, זה עמלק, שנחלש על הקצ'ה בחרפו ונגדופיו, שהיה משליך זמורה אל אפיו והיה נוטל זכרותם של ישראל, חורק כלפי מעלה, ומתקף ומגדף, ואומר זנו חפנת, הו"ל ויזנז נך זהבס מכת זנז, וכתב הו"כ שהיה משליך זמורה כו' בסוף הוא זיחזקאל וע"ש צפירש"י ורד"ק גם נערך ערך זמר וזילקוט יחזקאל ומנחתי בספרי ח"ל: מתחלה לא ידעו ישראל מה טיבו של זמורה כו' וכלל הענין שהוא עבודה צויה ועושה כן כדי להכעיס כלפי מעלה" עכ"ל. מה שהציג זשם הספרי טעות הוא כי אין כל זכר מזה בספרי, אך כוונתו לפסיקתא אשר מנח נערך, ועפ"י הפסיקתא הזאת, יסד הפייטן ציור פ' זכור, (צפית זכור דבר עתק) זכור זמורה שהשליך למעלה, וכן צפית אן קוין, זמורה נאפו הרק, וחרצו הצרק, למילה פרק, וכלפי מעלה זרק, ולשם שזן חורק, צעזת ירוק ירק, ע"כ, וכן צפית אלהים אל דמי לך, השולחים זמורות זאף לחללך ע"כ, כולם יחד שמו הדשה הזאת לאנן פנה להם, ולזה כוון גם התרגום, המכונה ידע, (דברים כ"ה י"ח) וקטע בית בגריהן ושדי לעילא. (קב) מעשו זקנו הרשע, מונח זילקוט תולדות רמז קט"ו זשם הפסיקתא, ועיין נמדרש ז"ר פס"ז, הכי קרא שמו יעקב ויעקבני. ר"ל אמר התחיל מתקד בגרונך, כמאן דמחיד חורק רוק מפיו ע"כ. (קבא) כל הנחשלים. כ"ה נתנחומא תנא, וזילקוט תנא זשם הפסיקתא, אולם בפסיקתא רנתי (פי"ג סימן י"ג) הלשון מנוגש, והמפרש שם תיקן היעז עפ"י הפסיקתא מונח זילקוט. (קבב) ר' נחמיה אמר, מנח המאמר הזה הוא זלי סדרים, כי נתחלה נרשמו הדורשים ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן, א"כ צריך להיות מקום מאמר ר' נחמיה, אחר מאמר ר' יהודה, ולא לכפיו, ונאמח הוא לנכון זכ"י כרמולי וזכ"י אקספארד, מאמר ר' יהודה ראשונה, ומאמר ר' נחמיה אחריו. (קבג) הענן פולטו, מזה לקח רש"י דבריו (דברים כ"ה י"ח) כל הנחשלים אחריך חסרי כח מחמת הטחם, שהיה הענן פולטם ע"כ. ובפירוש פמ"ד, איתא, עמוד הענן היה סובב את מחנה ישראל, כעיר מוקפת חומה, ולא היה יכול צר ואויב לגיע צדם, אלא כל מי שהיה צריך טבילה היה הענן מפליטו, חן ממתנה ישראל שחי קדוש, שנאמר והיה מתקד קדוש, ועמלק היה מזנז והורג כל מי שאחורי הענן, שנאמר ויזנז כל הנחשלים אחריך ע"כ. (קבד) כל מי שהיה נינוח היה נישול. זכ"י כרמולי נאמר נינוח, וזכ"י אקספארד שהיה מנוח היה משול, ונרשם שם ננדו, מי שהיה ננוח היה נישול, וזילקוט תנא זשם הפסיקתא, כל מי שהיה נינוח היה נישול, והכונה שמי שהיה נינוח ורפה צמנות ה', היה נשך חן לענן, ונתנחומא תנא כל מי שהיה נכוה היה נישול, ועפ"י מאמר הפסיקתא, יסד הפייטן פ' זכור, צפית אלהים אל דמי לך, אותנו פליטי עין זמנו, אותנו לחשולי עז דמו, אותנו חן ממתנה הקימו. (קבה) שנטו של דן, מונח זש"י

כח

פרשת זכור

לקבו) ד"א כל הנחשלים אחריו, ר' יהודה ור' נחמיה (קבו) [ורבנן, ר' יהודה אמר], אמרו (קבת) אם רבון הוא על כל המעשים, כדרך שהוא רבון עלינו, נעבדנו, ואם לאו לא נעבדנו, ור' נחמיה אמר, אמרו אם מספיק הוא לנו מוונותינו, כמלך שהוא שריו במדינה, ואין המדינה חסרה כלום נעבדנו, ואם לאו נמרוד בו. ורבנן אמרין, אמרו אם מסתחין אנו בלבבינו, והוא יודע מה אנו מסתחין נעבדנו, ואם לאו נמרוד בו. ר' ברכיה בשם ר' לוי אמר, בלבם היו מסתחין והקב"ה נותן להם שאלתם ומה טעמא, וינסו את ה' בלבבם וגו' (תהלים ע"ח) מה כתיב תמן, ויאכלו וישבעו וגו' (שם שם כ"ט).

(קבת) ואחרה עיף ויגע ולא ירא אלהים (דברים כ"ה י"ח) (קל) עיף בצמא, ויגע בדרך, ולא ירא אלהים, (קלא) ר' פנחס בשם ר' שמואל בר נחמן אמר, מסורת אנדה היא. (קלב) שביד בניה של רחל עשו נופל, שנאמר אם לא יסתבוס צעירי הצאן, (ירמיה מ"ט כ') ולמה קורא אותם צעירי הצאן, לפי שהם קטניהם של שבטים, (קלג) שבזה כתיב נער, ובוזה כתיב קמן, בזה כתיב נער, והוא נער (בראשית ל"ז ב') ובוזה כתיב קמן (קלד) והנה הקמן את אבינו היום שם

הערות ותקונים.

נרש"י (יחזקאל ט"ז ט"ז) כמ"ג כל הנחשלים אחריו ומצינו בפסיקתא זה נשטו של דן, שטען פולטו שהיו כולם עע"י, עכ"ל. ועפ"י תרגם יצ"ע (שמות י"ז ח') והוא נסיו וקטיל גונרין מדנית דן, דלא הוה עננא מקציל יתהון, מן גנלל פולחנא נוכרה, די צנייהון, וכן תרגם (דברים כ"ה י"ח) והוא קטיל צבון כל דהוה מהרהר לחסטי נחר מימרי, הינון גונריא דמשצטא דנית דן, דהוה צנייהון פולחנא נוכרה, והוה עננא פליט יתהון. ודנית עמלק מקציל יתהון ע"כ. ודרש הפסיקתא הזה הוא יסוד דברי הפייטן לפי זכור, נפיוט אזכיר סלה זכרון מעשיכם, לאחרונה יסעו, שסם שלט, כי הענן מטס פלט, ר"ל מטה דן, שנאמר עליו לאחרונה יסעו. (קבו) ד"א כל הנחשלים, חסר צילקוט תנא. ורשו צילקוט צלח רמז רס"ג בשם הפסיקתא, ונתחננומא מונא הדרש הזה לפני הדרש הראשון על כל הנחשלים. (קבו) ורנן כו', כן חקנתי. שג"ל ורנן, ר' יהודה אומר. (קבת) אם רנן. כ"ה צילקוט צלח רמז רס"ג, ונתחננומא שם אם זכור הוא על מעשינו נעבדנו, ואם לאו נמרוד בו. ונחמולחא פ' צלח סוף פ"ו, צפ' על ריב צני ישראל, ר' יהושע אומר, אמרו ישראל אם הוא רנן על כל המעשים, כשם שהוא רנן עלינו, נדע, ואם לאו לא נדע, ר' אליעזר אומר, אמרו אם מספק לנו צרכינו נעבדנו, ואם לאו לא נעבדנו. לכך נאמר על ריב צני ישראל ועל נמות את ה' לאחר היש ה' צקצנו אם אין ע"כ. (קבת) ואתה עיף ויגע, המאמר הזה כולו עד סוף הפסקא חסר צכ"י ההוא של הרשד"ל ז"ל כי כלתה שם הפסקא הזאת צמלות וישצנו, וכנארו איה דפי נייר פנויים, גם פסקא דפרה והתודש, את קרצני לחמי, ויהי צמתי הלילה, העומר ושור או כנא, והתחלת פסקא ויהי צלח, כל אלה חסרים צכ"י ההוא, והשלמותי אנכי את החסרון הרצ הלזה, מכ"י ידידי הרצ התכם המוקר הגדול מוה"ר אליהו בראוני נ"י, אשר שלח אלי נחמדו, את הפסיקתא כ"י יצן נחנן נכתב בעיר פנאס (Fen) בצאפריקא, זכרה לו אלוה לטובה, ועתה חנני ה', צהעתקא אחת מהפסיקתא, הנמנחת צאקספארד, וגם שם נמנח הכל צני חסרון. והמאמר הזה מונא צתחננומא תנא, וצילקוט תנא בשם הפסיקתא. (קל) עיף צמנא, זה הוא מקור לברי רש"י (דברים כ"ה י"ח) עיף צמנא, דכתיו וינמח שם העם למים, וכתיו אחריו וינח עמלק ויגע בדרך ע"כ. (קלא) ר' פנחס, נשנה שדרש צ"ר פע"ג. (קלב) צניד צניה, עיין בפסיקתא רבתי (פסקא י"ב סימן ה') למה אומר משה ליהושע צא הלחם צעמלק, מפני שהוא צניה של רחל, ועיין לעיל הערה ח' וט'. (קלג) שנה צמני נער, וכ"ה צכ"י אקספארד, והדברים האלה כחידה סתומה, ואין מציין אותם, אך צלחוננו צתחננומא תנא, צלח לעינינו, כי חסרון רצ פה וכנ"ל, ולכך אומר משה ליהושע צחר לך לחם וצא הלחם צעמלק (שמות י"ז ט') מפני שהוא משצט יוסף, זה כתיו צו נער כו'. (קלד) והנה הקטן את אבינו, המקרא הזה אין ענינו לכאן, ונריך לכתיו צמקומו, הנה קטן נחתין צניס (עונדה א' ב') וכ"ה על מכונן, צתחננומא תנא, ופסיקתא רבתי, פייצ (סוף סימן י"ג)

וַיֹּאמֶר כִּי יֵרַע עָלַי כֶּסֶף יְהוָה (שְׁמוֹת י"ז ט"ו) (קמא) תָּנִי בִשְׁם ר' אֱלִיעֶזֶר שְׁבוּעָה נִשְׁבַּע הַקֹּב"ה, וְאִם יִמְנִי יָמִינִי, כִּסְאִי כִסְאִי, שֶׁאִם יָבוֹאוּ גֵרִים מִכָּל אֶרֶץ, אֲנִי מִקְבֵּל אוֹתָם, (קמב) [וְמוֹרְעוֹ שֶׁל עַמְּךָ אֵינִי מִקְבֵּל לְעוֹלָם], וְאִם דוֹר עֲשֶׂה כֵן, שְׁנֹאמֶר וַיַּעַן דָּוִד אֶל הַנֶּהַר הַמְּגִיד לוֹ, אִי מִזֶּה אֲתָה, וַיֹּאמֶר בֶּן אִישׁ גֵּר עַמְּלִק אֲנִי (ש"ב א' י"ג) אֶ"ל יִצְחָק, (קמג) דְּוָאג הָאֲדוּמִי הִיא, שְׁנֹאמֶר וַיֹּאמֶר דָּוִד

(יג) זכאי אקספארד. (קלד) זין צ' זייקס, זפסיקחא רנתי סס, זין שני זייקס.
יחק ורנזה, (קלד) זין שני רשעים, זפסיקחא רנתי סס זין שני רשעים, פרעה ומוסרפרע.
(קלד) לפיכך ינא זה, עיין זנחומא תנא סס, וזפסיקחא רנתי פ"ג סימן ה', עונה
זפרעות זנרס רנסי שגנדל זסס יוסף מעשו, וזפסיקחא רנתי פסקא האיה סימן יג,
ר' זנחומא זיניו אימור כאן חמש פנים כו, כונתו חמשה אופני השגדל זין יוסף מעשו,
זילקוט סס הקר. (קלח) והיה זנחית, ישנו זנחומא תנא, וזפסיקחא רנתי סוף פסקא
ז'. (קלט) על ג' דברים וכו', זרץ להיות ולחיות את זכר עמלק, חסד למנות עליהם
חלק, ואחרים, ולגנות להם בית הזחירה עיין זגלי פנהדרק ג' ע"ג וזכ"י סס, וזנחורש"א
זנחזי אנדות סס. (קמ) כתיב זמחה, זנחומא מונא דה זסס רינ'ל זסס י' אלכסנדר,
וכן זכאי אקספארד, וזפסיקחא רנתי פ"ג סימן ט', אולם זילקוט זגלח רמז רפ"ג מונא
זסס הספיקחא זלי סס הדרש. (קמא) תני זסס ר' אליפזר, נשה זמכילחא סוף זגלח
זני' כי ד על כס ים, ר"ח אימור שגאח'ה זכסא הכבוד שלו אס ינא מכל האומות
זקבלה, ומועמלק זליתיו לא יקבלה. שאמר ויחזק דוד אל הכבוד המגיד לו אזי מזה
אס, יחזק זליש גר עמלקי אנכי וכו' ע"כ. וזפסיקחא רנתי (פ"ג סימן ט'), איך
אליעזר זן יעקב זשזע הקד"ה זכסא שאינו מקבל גר מוצאו של עמלק לפיכך זכסא
מזכר אנל דוד והוא שאל ואמר מי אחת ואמר זן איש גר עמלקי אנכי לא קבלי דוד,
ע"כ וזנחומא תנא זעטות, תני זסס ר' אלעזר זיל זסס ר' אליעזר. (קמב) ומזעו
של עמלק אידי מוקנל לעולם, הוספתי זפסם, כמו שהזל לזכון זכאי אקספארד, וזנחומא
סס, וכמו שהזכתי זשזעו שלפני זזת זסס הנחומא. והרמזים סס איסורי זניא פ"ג
הי' כתיב כל הנאס כלם עומדינו וכו' הרי הן בישראל וכו'. קססו ותיי דחבל הנאס
מוקנלים זרסי, ומזעו זסס עומת זכלל. אלל דירמז"ס פליג על האבדלית וזפסיקחא.
ועיין מה שזעיר בהי הגאון חיד"א זספרו עין זכר מערכת ג' דף ל' ע"ג, והזניא ז"כ
סס דזרי הספיקחא רנתי שזנא הנאס ר' אליעזר זן יעקב ושזמתי רנתי קב ונקי והלכה
כמותו זכל מוקס וכתיב שס אין להשגיח על הרבוי כי כלה מלחה טעיות ססיר יתיר
וחלף כמדע למי שרגיל בה, ע"כ. דזרים הדארים למי שאנאס. (קמג) ודאז האדומי
היה, כ"ס זכאי אקספארד, וזפסיקחא רנתי (פ"ג סימן ט') זילקוט זגלח סוף רמז

כט

פרשת וזר

דוד דמך בראשך [צ"ל על ראשך], (שם שם ט"ז), דמך כתיב, הרבה דמים שפכת בנזב עיר הכרנים.

(קמר) כדור דור, (שמות י"ז ט"ז) (קמר) אמר הקב"ה סדור דור ואנא בתריהון לדרי דרין, (קמו) ר' אליעזר אומר, סדורו של משה ועד דורו של שמואל, (קמו) ר' יהודה אומר, סדורו של שמואל עד דורו של מרדכי ואסתר, (קמו) ר' יוסי הגלילי אומר, סדורו של מרדכי ואסתר, עד דורו של משיח, שהוא ג' דורות, (קמט) ומנין לדורו של משיח שהוא ג' דורות שנאמר ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים, (תהלים ע"ב ה') דור חד, דורים שנים, הא תלתא, (קנ) ר' ברכיה בשם ר' אבא בר כהנא אמר, כל זמן שזרעו של עמלק קיים בעולם, כביכול כאלו כנף מכסה את הפנים, אבר זרעו של עמלק מן העולם, נישלה הכנף, שנ' ולא יכנף עוד מוריד והיו ענין דראות את מוריד וגו' (ישעיה ל' כ'), (קנא) ר' לוי בשם ר' חייא בר תינא אמר, כל זמן שזרעו של עמלק בעולם, אין השם מלא, ולא הבסא שלם, (קנב) שנא' האויב תמו תרבות לנצח ועדים נתשת אבר זכרם

הערות ותקונים.

רס"ז גסס המכילתא, ח"ר יצחק דואג האדומי היה, דמך כתיב, ח"ל הרבה דמים שפכת בנזב עיר הכרנים ע"כ, ולפניו אין זכר מזה במכילתא משגגת המעתיקים. חלל נתחומא תנא וזילקוט שמואל רמז קמ"א גסס התחומא הג' בנו של דואג היה, ולזה המאמר מהפסיקתא כוון רש"י (ש"כ ח' ז') שכתב ח"ל יס נפסיקתא זה דואג, ואינו מיושב על לזי עכ"ל. ועל זה כתב הגאון צעל סדר הדורות ערך שאל ח"ל: כוונת רש"י ז"ל כי מפורש בהרבה מקומות כי שאל דוד היו מכירים את דואג, כי היה חזיר הרועים לשאלו, כמפורש (ש"א כ"א ח') וכתיב (שם כ"ב ט') וישן דואג האדומי לשאלו ראיתי בן ישי צא וגו', וכן ויאמר שאל לדואג פגע בכהנים וגו', וח"כ איך שאל אותו מי אתה גם כתוב שם, ויאמר דוד אל הכנע המניד לו אי מזה אתה ויאמר בן איש גר עתלקי אלכני, ועוד איך קרא לו דוד נער הלל היה חזיר הרועים לשאלו, פירש' חז"ר, וכי יעלה על הדעת שנער יהיה חז"ר, ע"כ אינו מיושב על לזו, ואני ראיתי בתחומא ס"פ תנא, חר"י בנו של דואג האדומי היה, ותמיה איך רש"י מאור הגולה שכתב זה, וקרונו הדבר שנפסיקתא ט"ס, וז"ל זה ג' דואג, וראיתי צילקוט שמואל [הוא ברמז קמ"א שהתא] חר"י בנו של דואג היה, ויאמר לו דמך על ראשך הרבה דמים שפכת בנזב עיר הכרנים. ואית דאמרי דואג בעגמו היה דמך כתיב הרבה דמים שפכת עכ"ל, וככתב צדו תחומא חלל בתחומא שלפניו אינו, מן אית דאמרי כי ואלו ראה אותו נפסיקתא שניא רש"י, סוף סוק תמיה על רש"י שלא הביא דעת ר"י שזה בן דואג, שהוא מיושב על הלכ, ועיין צילקוט ס"פ בשלח חר"י דואג היה, ואחד מן המקומות ט"ס הוא, דכאן חר"י בנו של דואג וס' חר"י דואג היה עכ"ל הגאון צעל סדר הדורות. וידי אין ספק כי מאמר אית דאמרי שהביא צילקוט בשמואל שם היה הספכת עגמו, עפ"י המכילתא אשר הביא צ"ל בשלח רמז רס"ז כמו שהזכרתי צדאש ההערה. (קמר) מזור דור, מונא בתחומא תנא, וצילקוט בשלח רמז רס"ח גסס הפסיקתא. (קמר) חמר הקצ"ה, במכילתא סוף בשלח, ד"א מזור דור, ר' יהושע אומר. מזור חל ח"י העוה"ז, דור חל ח"י העולם הבא. (קמו) ר' אליעזר אומר, במכילתא שם ר' אליעזר המודעי אומר. (קמו) ר' יהודה, חסר במכילתא. וזכ"י אקספארד, ובתחומא תנא הג' ר' יהושע, במקום ר' יהודה, וכן בהתחלת המאמר, נאמר ר' אליעזר ור' יהושע ור' יוסי [הגלילי]. (קמר) ור' יוסי הגלילי, במכילתא שם ר' אליעזר אומר, מדורו של משה שהם ג' דורות, ועיין צ"ע שמות י"ז ט"ז, שתרנס וישיני יתהון לתלתי דריא, מדרא דעלמא דין, ומדרא דמשיחא, ומדרא דעלמי דאחי. (קמט) ומנין, עיין סנהדרין ז"ט ע"א. (קנ) ר' ברכיה, נכסה בתחומא סוף תנא, וצילקוט בשלח רמז רס"ח, גסס הפסיקתא. (קנא) ר' לוי וכו', זכ"י אקספארד, וצילקוט בשלח רמז רס"ח, גסס הפסיקתא, ונפסיקתא רבתי (פ"ב סימן ט'), ר' לוי גסס ר' חמא צר חנינא, ובתחומא סוף תנא, ר' לוי גסס ר' חמא צר חנינא. (קנב) שנאמר האויב, חסר פה מאמר שלם, וזה תארו: שנאמר כי יד על כס יס, מלחמה לה', אנד זרעו מן העולם, השם שלם והכסא שלם, מה טעם שנאמר האויב וכו', והוא מחסון המעתיק שדלג מן ש"ה הראשון, חל

ונרם והם, (תהלים ט' ז') מה כתיב בתורה, וה' לעולם ישב כתר למשפט כסאו
(שם שם ח') הרי השם שלם, ודיבמא שלם:

חסלת פרשת זכור.

הערות ותקונים.

אל שנאמר השם, וכאשר נאמתי בן הוא נביא אקספארד, וינלקוט שם. נשם הפסיקתא
ונתחומא סוף תנא, ועפ"י הפסיקתא הזאת, יסד הפייטן, צפיוט פי' זכור, אלהים אל
דמי לך, כסא שלם, ושם שלם מכינס, ולזה המאמר מהפסיקתא כיון רש"י נשמות י"ח
ט"ז ונתהלים שם. ותוס' ברכות דף ג' ע"א ד"ה ועוקן, ע"ש.

פ ס ק א ד.

פרשת פרה.

(א) זאת חקת התורה וגו', ויקחו אליך פרה ארומה וגו' (במדבר י"ז ב') זש"ה
(ב) מי יתן מהוד משמא לא אחר, (איוב י"ד ר') כגון אברהם מתרח,
(ג) ותוקידו מאחו, ומדרכי משמע, וישראל מאו"ה, (ד) ועוה"ב מן העוה"ז, (ה) [מי]
עשה כן, מי גור כן, מי צוה כן, לא אחר], כלום לא יחידו של עולם, (ו) תמן
תנינן

הערות ותקונים.

(א) זאת חקת, היא קריאת המפטיר לפי פרה, שנת שלישית לארבע פרשיות,
(משנה דמס' מגילה דף כ"ט ע"א ע"ש צנחנא דף ל' ע"א) ואמרו צירושלמי מגילה פ"ג
ה"ו (מונא דרש"י צנלי שם גם בספר הפרדס הגדול לרש"י דף כ"ד ע"א) ר' לוי נשם ר'
חמא בר חנינא, צדן הוא שתקדים הסוד לפרה, שנאמר צנמן הוקם המשכן, וצנני נשרפה
הפרה, ולמה פרה קדומת שהיא טהרתן של כל ישראל, ע"כ. והפסיקא הזאת יחד עם
חמא פסקות האחרות שלאחריה, חסדים צנני ההוא, של הרב החכם הרשד"ל ז"ל,
כאשר הערות לעיל פסקא זכור הערה קכ"ט, והשלמתי התוספתן הזה מכ"י כרמולי, ועתה
חנני ה' גם בהעתיקה אחרת מהפסיקתא הנמנעת באקספארד, והתחומא פי' חוקת,
העתיק כל הפסיקא הזאת ככתבה וכלשונה, (עם לזה שו"ס וצנז'ים). עד פרה זו
מנרים, כמו שהעתיק מאמר שלפניו מאילנות דרב אחאי גלון, וצעל מדרש צנ"ר פי' חוקת
העתיק מהתחומא, ולא מהפסיקתא, לכן נאמרו צו כל השננים והשנאות אשר צנחנאמא,
וצנלקוט חקת רמזו תנ"ט הביא המאמר הזה נשם הפסיקתא. אך הסך הסוד דרש ר'
תנחום צר חילאי על אחרות ה', הניצ בראש, ועל מי יתן טהור הביא אחריו (ב) מי
יתן טהור מטמא, עפ"י הפסיקתא יסד הפייטן לפי פרה, צפיוט אלוות אומן, חוק טהור
מטמא מתחקה. (ג) תוקידו מאחו, צנחנאמא וצנ"ר הוסף יאשימו מאמון, וליתא גם צנ"י
אקספארד, וצנלקוט שם נשם הפסיקתא. (ד) ועוה"ב מן העוה"ז, כ"ה צנ"י אקספארד,
ותחומא, וצנ"ר. אך צנלקוט צטעות עוה"ז מעוה"ב, וככתב צנז'ר שז"ל להסך. (ה) מי
עשה כן, כאשר תקנתי צננים, כ"ה לנכון צנ"י אקספארד, ותחומא, וצנ"ר וצנלקוט.
(ו) תמן תנינן, עיין צננים פ"ס מ"ב. וככתב צנז'ר צנ"י פי' חוקת, שעל מנות פרה יז
לתחום, שכוללת צנחנאמא וצנ"ר והפכו, טומאה וטהרה שהיא מטמאה כל העופקים
זה, והיא מטהרת הטמאים באפרה, ואפי"ן אני אבות הטומאה, כגון חרצ, וכל שאר חיות
מתכות, שנגעו בנות הרי הן טהורין מטומאתן צנחנאמא שלבי וצנ"י, והאידא אפשר להמנא
טהרה מתוך טומאה, (ומי יוכל להוציא טהור). ולכן הביא פסקו מי יתן טהור מטמא
וכ'.